

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 9.

Lördagen den 24 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande februari.

§ 2.

Till kammaren hade inkommit följande protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och t. f. chefen för kongl. justitiedepartementet den 22 februari 1894.

Hemmansegaren Carl Emil Johansson i Berga hade aflemnadt fullmägt, utvisande att han vid riksdagsmannaval, som den 14 i denna månad hållits i Kinda och Ydre härads domsaga, blifvit utsedd till ledamot af Riksdagens Andra Kammare för tiden till den 1 januari år 1897; och sedan berörda fullmägt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, utan att desse mot fullmäkten framställt någon anmärkning, beslöts, att protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle meddelas Andra Kammaren, hvarjemte fullmäkten skulle till kammaren öfverlemnas för att hållas hemmansegaren Johansson till handa.

In fidem

Albert Petersson.

Efter uppläsande häraf beslöt kammaren, jemte det protokollet lades till handlingarna, förklara herr Johansson behörig taga plats bland kammarens ledamöter; och skulle den aflemnade fullmäkten genom kammarens kanslis försorg till herr Johansson återställas.

Här skulle antecknas, att herr Johansson inställt sig vid riksdagen den 22 dennes.

§ 3.

Föredrogos, hvar för sig, de på kammarens bord hvilande motioner; och hänvisades:

herr *K. A. Köhlbergs* motion, n:o 152, till kammarens tillfälliga utskott n:o 1; och

herr *O. R. Themptanders* m. fl:s motion, n:o 153, till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 6, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 16 § i lagen angående lösdrifvares behandling den 12 juni 1885.

§ 5.

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881.

I sin till innevarande Riksdag afgifna och till lagutskottet hänvisade embetsberättelse hade justitieombudsmannen framställt förslag om ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881, och i sådant afseende hemställt, att Riksdagen ville för sin del antaga *dels* följande förslag till ändrad lydelse af 4 kap. 10 § strafflagen:

»Förekomma till verkställighet på engång flera domar, hvarigenom samma person blifvit till straff dömd, ege Konungens befallningshafvande förordna, huru straffen skola sammanläggas. Enahanda befogenhet tillkomme tillsyningsman vid kronohäkte i fråga om utslag, som till honom omedelbarligen för verkställighet ankomma och röra fångar, hvilka i sådant häkte förvaras; och *dels* följande förslag till ändrad lydelse af 35 § i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881:

»Förekomma till verkställighet på en gång flera beslut, hvarigenom samma person blifvit fäld till straff, ege, då straffen skola undergå i militärhäkte, vederbörande befälhafvare och i annat fall Konungens befallningshafvande eller tillsyningsman vid kronohäkte att förordna, huru straffen skola sammanläggas; dock att, om disciplinstraff blifvit af befälhafvare någon ålagdt, men verkställande deraf på sätt i 153 § sägs anstår i afvaktan på utslag öfver annat mot den straffskyldige vid domstol angifvet brott, för hvilket han hålles häktad, samma domstol skall, i händelse han sakfålles för det der åtalade brottet, men straffet för samma brott ej kan mot gällande föreskrifter verkställas jemte disciplinstraffet, förordna om de särskilda straffens sammanläggning.»

Härjemte påpekade justitieombudsmannen, hurusom den föreslagna ändringen af 4 kap. 10 § strafflagen betingade jemväl motsvarande ändring i 11 § 9 mom. af kongl. förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 februari 1864.

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

(Forts.)

Med anledning häraf hemställde utskottet i föreliggande utlåtande:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga dels förslag till lag om sådan ändring i 4 kap. 10 § strafflagen samt 11 § 9 mom. af kongl. förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 februari 1864, att Konungens befallningshafvande, der på en gång förekomma till verkställighet flere domar, hvarigenom samme person blifvit till straff dömd, må ega förordna huru straffen skola sammanläggas, dels ock förslag till lag om sådan ändring af 35 § i strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881, att, då till verkställighet på en gång förekomma flera beslut, hvarigenom samme person blifvit fäld till straff och straffet icke skall verkställas å militärhäkte, Konungens befallningshafvande eger förordna, huru straffen skola sammanläggas.»

Häremot hade reservation anmäls af herr *Bruzelius*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka aflåtande af en skrifvelse, med anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 11 § 9 mom. af kongl. förordningen om nya strafflagens införande och hvad i afseende derå iakttagas skall den 16 februari 1864, att Konungens befallningshafvande måtte tilläggas befogenhet att verkställa sammanläggning i de fall, bötesstraff skola förenas med andra straff.

Efter det utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af herr *Bruzelius*, som yttrade: De lagrum — 4 kapitlet 10 paragrafen i allmänna strafflagen och 35:e paragrafen i strafflagen för krigsmagten — i hvilka justitieombudsmannen föreslår en ändring, innehålla, såsom kammaren behagade påminna sig, den föreskrift, att hofrätt och krigsöfverdomstol äro de myndigheter, som skola förordna huru straff, ådömda en och samma person genom olika domar, skola sammanläggas, då nemligen dessa olika domar förekomma på en gång till verkställighet och straffen äro af beskaffenhet att lagligen ej kunna jemte hvarandra verkställas. Justitieombudsmannen anser, att skälet till nu gällande stadgande är att söka i omsorgen om att sammanläggningen må blifva gjord med full sakkunskap.

Ang. ändring
af 4 kap. 10 §
strafflagen och
35 § i straff-
lagen för krigs-
magten.

Utän tvifvel bar detta skäl till ifrågavarande stadgande i sin mån varit bestämmande för lagstiftaren; men jag vågar hålla före, att det principiella skälet till stadgandet är att söka i den omständighet, att genom sammanläggningen af olika straff ändras i sjelfva verket domstolsbeslut, som redan tagit åt sig laga kraft.

(Forts.)

Denna ändring har nu gällande lag ansett — och enligt min mening med allt fog — icke böra öfverlemnas till annan myndighet än en dömande och dertill en öfverdomstol, hvilken ock i andra fall pröfvar och, när skäl dertill gifves, ändrar underdomstols beslut.

Nu föreslår justitieombudsmannen, att befogenhet att förordna om sammanläggning af straff skall tillkomma Konungens befallningshafvande, tillsyningsman vid kronohäkte och, der straffet skall undergås i militärhäkte, vederbörande militärbefälhafvare.

De skäl, som lagutskottet enhälligt anfört emot förslaget, i hvad det rörer tillsyningsman vid kronohäkte och vederbörande militärbefälhafvare, synas mig vara af beskaffenhet att kammaren af desamma bör känna sig öfvertygad. — För min del instämmer jag i denna del af utskottets hemställan, och skall jag således icke tilllåta mig att upprepa de skäl, utskottet anfört.

Deremot har lagutskottets flertal tillstyrkt förslaget, i hvad det rörer den ifrågavarande befogenheten för Konungens befallningshafvande och detta utan någon inskränkning.

Det är, såsom kammaren torde finna, i denna del, som jag hyser en annan mening än utskottets flertal, och torde det vara mig tillåtet att nu bjuda skäl för denna min mening.

Justitieombudsmannen framhåller såsom anledning till sin framställning hufvudsakligen två skäl. Han säger, att snabb verkställighet af ådömda straff är af största vikt, för att ej ändamålet med statens straffande verksamhet skall förfelas, men att stadgandet derom, att hofrätt skall förordna om straffsammanläggning, visat sig kunna vara ett hinder i nämnda afseende.

Jag vill ingalunda bestrida, att snabb verkställighet af ådömda straff är af vikt; tvärtom — straffet bör följa brottet i spåren så nära som möjligt, men högre än snabbheten måste ställas omsorgen derom, att beslutet om verkställigheten meddelas af den myndighet, som i princip måste anses vara den rätta. I detta afseende, ehuru jag har allt förtroende till Konungens befallningshafvande, måste jag, såsom redan är nämnt, af principiella skäl anse, att en öfverdomstol är mera lämplig än Konungens befallningshafvande i förevarande afseende.

Det andra hufvudskälet, som anförts för lagförändringen, är att denna sammanläggning, i synnerhet sedan vatten- och brödstraffet, såsom förvandlingsstraff för böter, är borttaget, är af ganska enkel beskaffenhet.

Jag vill visserligen erkänna, att denna sammanläggning ofta är af enkel beskaffenhet, men af den erfarenhet, jag har från min tjenstgöring såsom ledamot i en hofrätt, kan jag bekräfta, att fall

hafva förekommit, då sammanläggning af straff är af ganska invecklad beskaffenhet. På grund af hvad jag nu haft äran anföra har jag icke inom utskottet kunnat vara med derom, att Konungens befallningshafvande skulle i hvarje händelse vara befogad att förordna om sammanläggning af olika straffarter.

Deremot, då redan i nu gällande lag, 2 kapitlet 13 paragrafen strafflagen, en befogenhet förefinnes för Konungens befallningshafvande att, der ej för särskildt fall finnes annorlunda stadgadt, förordna buru böter vid bristande tillgång skola förvandlas till fängelsestraff — har jag för min del ansett, att i anledning af den gjorda framställningen en skrifvelse till Kongl. Maj:t borde aflåtas af det innehåll, som den af mig vid betänkanDET fogade reservation närmare angifver, eller att Konungens befallningshafvande måtte tilläggas befogenhet att verkställa sammanläggning i de fall, bötesstraff skola förenas med andra straff.

Herr talman! Jag tager mig friheten yrka bifall till den af mig vid betänkanDET fogade reservationen.

Vidare anförde

Herr Björck: Justitieombudsmannen har i sin embetsberättelse föreslagit, att den sammanläggning af straff, hvarom hofrätten nu förordnar på framställning af de myndigheter, som vid rikets fängelser verkställa straff, nemligen Konungens befallningshafvande och tillsyningsmän vid kronohäkterna, måtte på samma myndigheter öfverlåtas. Lagutskottet har icke hyst några betänkligheter härvid beträffande Konungens befallningshafvande, men deremot ansett, att tillsyningsmännen icke med säkerhet äro så kvalificerade, att straffsammanläggningen kan dem anförtros. Instruktionen för tillsyningsmännen vid kronohäkterna lyder sålunda:

»Tillsyningsman vid kronohäkte åligger att under Konungens befallningshafvandes lydnad i afseende å kronohäkte utöfva den befattning, som vid länsfängelse i stad, der Konungens befallningshafvande har sitt säte, utöfvas omedelbart af Konungens befallningshafvande — sistbemälda myndighet dock obetaget att, då den finner särskilda omständigheter så påkalla, någon viss del af nämnda befattning sig sjelf förbehålla.»

Häraf framgår ju, att tillsyningsman redan nu i allmänhet i fråga om verkställigheten af straff har samma befogenhet som Konungens befallningshafvande; och nog får man väl också förutsätta, att tillsyningsmannen, som tillsättes af Kongl. Maj:t och ofta är jurist, är kompetent att vidtaga den sammanläggning af straff, hvarom nu är fråga, då denna åtgärd i allmänhet är af enkel beskaffenhet och tillsyningsman har att handlägga frågor rörande verkställigheten af straff af bra mycket svårare och mera invecklad beskaffenhet, än i allmänhet straffsammanläggningen är.

För öfrigt anser jag, att om det skulle vara något kronohäkte, der tillsyningsmannen icke kunde anses kompetent härtill, har ju

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

(Forts.)

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten. Konungens befallningshafvande efter instruktionen rättighet att förbehålla sig sjelf straffsammanläggningen, och då torde väl ingen skada vara att befara.

(Forts.) Men det är en sak, som jag tycker lagutskottet icke fullt beaktat, nemligen att hela sammanläggningsfrågan mest rör dem, som skola afstraffas. Får nu icke tillsyningsmannen, som skall verkställa straffen, befogenhet att sammanlägga dem, kan ju inträffa, att sammanläggningen icke kommer till stånd eller hinner att verkställas, innan det första straffet är slut. Har nemligen tillsyningsmannen icke sammanläggningsbeslutet att tillgå, innan den sakfäldes första straff är slut, så måste det senare straffet särskildt verkställas. Då inträffar ofta nog, att den sakfälda får ett längre straff och t. o. m. ett annat straff, än han skulle fått om sammanläggning skett. Det kan ju icke vara öfverensstämmande med strafflagens anda och mening, att den straffdömda sålunda blir obehörigt lidande.

Nu är det visserligen sant, att om sammanläggningen af straffen öfverlättes på Konungens befallningshafvande, skulle det blifva lättare att anskaffa ett sammanläggningsbeslut, der sådant erfordras, än om hofrätt skulle verkställa sammanläggningen. Men i alla fall tager korrespondensen mellan tillsyningsmannen och Konungens befallningshafvande åtskilliga dagar. Och det är vanligen så, att sammanläggningsbeslutet kommer i slutet af den första strafftiden, och man hinner då många gånger icke med att verkställa det. Dessutom finnes det, såsom vi veta, kronohäkten i Norr- och Vesterbotten, som ligga på betydligt afstånd från residensstaden, och der uppstår med säkerhet ett sådant dröjsmål, att sammanläggningen icke kan inträffa i rätt tid.

Jag vill också fästa uppmärksamheten derpå, att kronohäkterna till antalet äro nästan lika många som länsfängelserna. Jag har visserligen icke tagit reda på förhållandet mellan dem, som afstraffas i länsfängelserna, och dem, som afstraffas i kronohäkterna, men det finnes emellertid kronohäkten, der antalet fångar är betydligt större än på länsfängelserna.

Om man nu i alla fall skulle vilja förebygga misstag, så synes mig detta mycket väl kunna ske derigenom, att man i strafflagen bibehölle det stadgande, att hofrätt finge förordna om sammanläggning af straff, men tillade den bestämmelsen, att förutom hofrätt äfven Konungens befallningshafvande och tillsyningsman vid kronohäkte egde att derom förordna. Härigenom blefve alltid tillfälle för Konungens befallningshafvande och tillsyningsman vid kronohäkte, att om det inträffade svårare sammanläggningsfall kunna för undvikande af misstag vända sig till hofrätt.

Då det enligt mitt förmenande icke under sådana förhållanden skulle medföra någon risk, om straffsammanläggningen öfverlättes äfven åt tillsyningsman vid kronohäkte, och jag icke kan förstå, huru de anmärkta olägenheterna skulle kunna undvikas, med mindre sådant sker, och jag således anser, att skrifvelsen till Kongl. Maj:t

borde omfatta äfven tillsyningsmännen, så tillåter jag mig yrka återremiss till lagutskottet.

Om Riksdagen beslöte en sådan skrivelse, som utskottet föreslagit, och det sedan komme till stånd en lag i öfverensstämmelse med denna skrivelse, så skulle det egendomliga komma att inträffa, att vid länsfängelserna skulle en sådan sammanläggning med säkerhet kunna göras, men vid kronohäkterna deremot vore det långt ifrån säkert, att en sådan sammanläggning skulle hinna åstadkommas. Och det kan väl icke vara meningen, att en sådan olikhet mellan länsfängelserna och kronohäkterna skulle införas, så mycket mer som man ju får antaga, att sammanläggningen af straff är en del af sjelfva verkställigheten.

Jag får därför, som sagdt, hemställa om återremiss.

Herr Erickson i Bjersby: Enligt nu gällande lag eger icke Konungens befallningshafvande befogenhet att förordna om sammanläggning af straff, då en person på grund af särskilda utslag blifvit sakfäld och straffen på en gång skola befordras till verkställighet, så framt dessa straff icke äro af den beskaffenhet, att de kunna jemte hvarandra utan förändring verkställas. Och därför har justitieombudsmannen nu föreslagit, att Konungens befallningshafvande skulle erhålla en sådan befogenhet, och för min del kan jag icke finna annat, än att detta förslag är fördelaktigt. Utom det att, enligt min mening, förslaget, om det godkännes, skall vara till fördel för brottslingen, som skall undergå bestraffning, i det att han derigenom skulle utan uppskof få aftjena sitt straff, är det vidare fördelaktigt för staten, icke blott af de skäl, som anförts i betänkandet och som jag ej anser mig behöfva upprepa, utan äfven derutinnan, att detsamma skulle i sin mån förminska statens fängvårdsutgifter. För närvarande inträffar det ju icke sällan, att, sedan en för brott häktad och dömd person på grund af ett utslag börjat undergå den ådömda bestraffningen, ett annat utslag, hvarigenom samma person ådömda straff för ett annat brott, för verkställighet ankommer till vederbörande Konungens befallningshafvande. Då denna myndighet i dylikt fall icke eger förena straffen, måste ärendet remitteras till vederbörande hofrätt. Innan saken af hofrätten hunnit afgöras, kan strafftiden på grund af det första utslaget hafva gått till ända, och fången måste då utsläppas. I vanliga fall afviker han då ifrån orten, och deraf blir följden, antingen att brottslingen undgår sitt straff eller ock att kronobetjeningen skall uppsöka honom och åter föra honom till fängelset, hvilket allt medför onödiga besvär och onödiga kostnader för staten. Vi önska ju alla förenkling i vårt rättegångsväsen, så att det måtte blifva så praktiskt och billigt som möjligt; och då jag icke kan se annat, än att justitieombudsmannens förslag går i den rigningen, förstår jag ej, hvarför man fruktar att antaga utskottets förslag?

Jag förstår nog, hvarför reservanten icke velat gå så långt som

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

(Forts.)

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

(Forts.)

utskottet — han har i allt fall dock velat göra något. Jag tror, att det hufvudsakliga skälet för hans hemställan varit, att han ansett, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke hafva tillräcklig sakkunskap för att i mera invecklade fall kunna verkställa ifrågasvarande sammanläggning. Denna betänklighet synes dock icke vara af någon sådan vikt, att, derest man i öfrigt finner förslaget praktiskt och riktigt, densamma bör utgöra hinder för dess antagande. Hos Konungens befallningshafvande finnas nemligen alltid jurister, åtminstone måste ju alltid landssekreteraren, på hvars föredragning ärendet skulle hos Konungens befallningshafvande afgöras, vara jurist. Och nog kan man väl antaga, att denne embetsman skall vara i stånd att sätta sig så mycket in i dylika frågor, så att icke hofrätten skall behöfva besvaras dermed. Såsom i justitieombudsmannens embetsberättelse är omnämndt, har det redan inträffat, att myndigheter, hvilkas juridiska insigter måste antagas vara mindre än Konungens befallningshafvandes, nemligen tillsyningsmännen vid kronohäkterna, på sidan om lagen i vissa fall verkställt sammanläggning af straff. Detta är nu, som sagdt, visserligen olagligt, men deraf visar sig emellertid, att ett sådant förfarande kunnat ske, och sammanläggningen har i dessa fall, som justitieombudsmannen också anført, varit riktig. Då så förhåller sig, och då justitieombudsmannen vågat framkomma med detta förslag och till och med gått längre än utskottet, så tycker jag, att kammaren icke behöfver tveka att godkänna utskottets förslag. Herr Björck yttrade nyss, om jag uppfattade honom rätt, att han ville gå ännu längre än utskottet och bifalla justitieombudsmannens förslag i dess helhet. Justitieombudsmannen har velat utsträcka rättigheten att sammanlägga straff äfven till tillsyningsmännen vid kronohäkterna. Utskottet har emellertid icke funnit skäl att gå så långt, emedan det icke är föreskrifvet, att tillsyningsmännen ovilkorligen skola vara jurister, och utskottet därför befarat, att de icke alltid lagenligt skola kunna göra en dylik sammanslagning. Då nu utskottet varit så försigtigt, att det icke ens velat gå så långt som justitieombudsmannen, så vill jag hoppas, att åtminstone denna kammare skall godkänna det förslag, som af utskottet blifvit framlagdt.

Reservantens hemställan skiljer sig från utskottets förslag endast deruti, att reservanten icke vill, att hvilka domar som helst skola få af Konungens befallningshafvande sammanläggas, utan att detta blott i de fall skall få ega rum, der bötesstraff skola förenas med andra straff. Det är ju möjligt, att det för jurister kan vara en väsentlig skilnad härutinnan, det vågar jag icke bestrida. Men i alla fall tror jag icke, att det kan vara någon risk att lemna Konungens befallningshafvande denna rätt i dess största utsträckning, då justitieombudsmannen föreslagit och lagutskottet nästan enhälligt tillstyrkt det.

Reservanten vill icke heller bifalla den föreslagna ändringen i 35 § i strafflagen för krigsmagten. Äfven här har justitieombudsmannen

gått längre än lagutskottet. Justitieombudsmannen har velat tillerkänna militärbefälhafvare rättigheten att, då flera straff skola aftjenas i militärhäkte, göra sammanläggning deraf. Af samma skäl som i fråga om tillsyningsmän vid kronohäkten har lagutskottet icke vågat medgifva militärbefälhafvare en sådan rättighet, men deremot har utskottet för likställighetens skull hemställt, att, då straffet skall verkställas i vanligt häkte, Konungens befallningshafvande skall ega samma rätt som i det förut omnämnda fallet, hvaremot Konungens befallningshafvande icke skulle ega sådan rätt, om straffet skall verkställas i militärhäkte.

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

(Forts.)

På grund af hvad jag nu anført, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Björck: Som jag nämnde, har Konungens befallningshafvande rättighet att förbehålla sig vissa delar af den befattning, som tillkommer tillsyningsman vid kronohäkte. Det står nemligen i instruktionen, att tillsyningsmännen i allmänhet hafva samma befogenhet som Konungens befallningshafvande, men att sistbemälda myndighet har rätt att förbehålla sig afgörandet af vissa angelägenheter.

Om det nu skulle vara så, att särskilda omständigheter kunna föranleda, att icke tillsyningsman borde få sig anförtrordt straffsammanläggningen, så kan ju Konungens befallningshafvande förbehålla sig denna, och då kan jag icke förstå, att det kan innebära ringaste fara att öfverlåta afgörandet i vanliga fall åt tillsyningsmännen, så mycket mer som de i de flesta fall äro jurister och sammanläggningen i allmänhet är ganska enkel. Deremot skulle ett sådant tillvägagående medföra en stor fördel för den, som skall undergå bestraffningen, och det vore derjemte i öfverensstämmelse med strafflagen, ty icke kan det vara strafflagens mening att på detta sätt göra skillnad mellan dem, som aftjena sitt straff i kronohäkten, och dem, som aftjena det i länsfängelser.

Jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Zetterstrand: Då jag i allo delar herr borgmästaren Björcks åsigt, instämmer jag äfven i hans yrkande om återremiss.

Herr Petersson i Brystorp: Då jag lika med lagutskottet anser, att tillsyningsmännen vid kronohäkten icke äro så qualificerade, att befogenheten att sammanlägga straff bör dem anförtrors, så anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kardell: Med anledning af herr Björcks yrkande får jag nämna, att justitieombudsmannens framställning, i hvad den afsær befogenheten för tillsyningsman vid kronohäktena att anordna sammanläggning af straff, blef inom utskottet afslagen och fick förfalla, emedan majoriteten inom utskottet ansåg, att en dylik befogenhet

Ang. ändring af 4 kap. 10 § strafflagen och 35 § i strafflagen för krigsmagten.

(Forts.)

lämpligen icke kunde dem anförtros, på den grund att det händer, om än icke så ofta, att dessa icke äro jurister. Hvad Första Kammarens ledamöter inom utskottet beträffar, ville en del af dem icke ens gå så långt som utskottet, och ännu mindre ville man gå så långt som justitieombudsmannen. Enligt min öfvertygelse skulle ingenting vinnas genom en återremiss, utan må vi vara glada, om vi kunna vinna så mycket, som utskottet föreslagit. Det är dock alltid något. Emellertid delade, som herr Oscar Erickson nyss framhöll, utskottets majoritet ingalunda herr Bruzelii betänkligheter i afseende å frågan om öfverlemnande åt Konungens befallningshafvande att verkställa sammanslagning af vissa straff, hvarför jag anhåller att få yrka bifall till utskottets betänkande, sådant det föreligger.

Herr Restadius: Jag skulle nog kunna ge mitt bifall till lagutskottets förslag, sådant det föreligger; men då udden af de anmärkningar, herr Bruzelius framställt, i väsentlig mån skulle vara bruten, derest man bifulle herr Björcks förslag om införande af den lagbestämmelsen, att, der svårigheter vid sammanslagningen yppade sig, man kunde, om tiden det tilläte, hänskjuta frågan till hofrätt, så får jag, då denna fråga synes mig vara af beskaffenhet att böra blifva föremål för en närmare utredning af lagutskottet, af sådan anledning instämma i det af herr Björck gjorda yrkandet, att ärendet måtte till utskottet återremitteras.

Herr Erickson i Bjersby: Jag skall be att få nämna, att Första Kammaren redan antagit utskottets förslag oförändradt; och får jag vid sådant förhållande hemställa, huruvida det kan vara skäl att hålla på förslaget om återremiss. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Kardell: Då, såsom redan är nämnt, Första Kammaren redan antagit utskottets förslag oförändradt, anser jag denna kammare hafva så mycket mera skäl att ansluta sig till det yrkande, som herr Erickson i Bjersby framställt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckta motioner om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Uti två särskilda inom Andra Kammaren väckta motioner n:is 4 och 13, hvilka hänvisats till lagutskottets behandling, hade dels

herr *Olof Andersson* i Hasselbol samt dels herrar *Anders Olsson* i Ornakärr, *P. Truedsson* i Haganäs, *Nils Nilsson* i Skärhus, *A. G. Gyllensvärd*, *J. Andersson* i Lysvik och *Jöns Andersson* hemstält om aflåtande af en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar, och hemstälde med anledning häraf utskottet, att Riksdagen måtte i underdånig skrivelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Andersson i Nöbbelöf: Vid förlidet års riksdag antog denna kammare ett då framlagdt förslag om aflåtande af skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t ville till Riksdagen inkomma med förslag till lag om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar. I denna skrivelse var icke något förbehåll gjordt i fråga om omfattningen af denna utredning. I motiveringen åter till det af lagutskottet vid innevarande riksdag framlagda skrivelseförslag har utskottet begränsat sitt yrkande derhän, att denna utredning måtte gå i en viss, af utskottet angifven rigtning. Det vid sistlidet års riksdag fattade beslutet afsåg naturligtvis att få en så allsidig och genomgående utredning, som möjligen kunde åstadkommas. I motiveringen till det nu föreliggande förslaget åter säger utskottet: »Att i frågans närvarande skede och innan den utredning, som endast regeringen kan åstadkomma, föregått, närmare uttala sig om de grunder, på hvilka ett blifvande lagförslag bör byggas, synes utskottet icke lämpligt.» Men derpå säger utskottet ytterligare: »dock anser sig utskottet böra redan nu uttala såsom sin åsigt, att, såsom i herr Olof Anderssons motion förutsättes, 'skyldigheten att underhålla utfarts- och byvägar bör fortfarande såsom hittills åligga dem, som af vägarne betjena sig'.» Jag kan då ej förstå, hvartill, under en sådan förutsättning, en utredning skall tjena, då ju uteslutande samma personer som förut finge bekosta vägunderhållet. Om åter förslaget gått derpå ut, att den ifrågasatta utredningen blefve så omfattande som möjligt, så hade man kunnat hoppas, att en del grufvor, bruk, fabriker m. m., som ligga vid allmän väg, men till hvilka trafiken i hufvudsaklig mån kommer på tillstötande utfarts- och byvägar, skulle komma att deltaga i underhållsskyldigheten af dessa.

Enligt nu gällande föreskrifter äro de befriade derifrån, och ett tegelbruk t. ex., som icke direkt begagnar sig af dylika vägar, men som genom dem har betydlig trafik, kunde sålunda enligt utskottets åsigt icke åläggas underhållsskyldighet af dem, då det ju kunde sägas deraf icke hafva direkt nytta.

Jag skulle härtill vilja påpeka ett förhållande, som är rådande

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

på ganska många ställen i Skåne. Då i början af 1840-talet vid enskiftena en del hemmansegare ålades utflyttning, blef genom öfverenskommelse anläggningen af nya byavägar och deras underhåll för framtiden gemensam för hela byalaget. I händelse ett förslag, sådant det utskottet förordar, blir antaget, skulle dessa, som utflyttat, icke blott få dragas med olägenheterna af flyttningen, utan äfven ensamt draga en underhållsskyldighet, i hvilken förut hela byalaget och sålunda äfven de, som bott inne i byarne, fått deltaga. En dylik oegentlighet kan jag för min del icke biträda.

Man bör enligt min åsigt icke i en skrivelse till Kongl. Maj:t göra något så beskaffadt uttalande, som kunde föranleda Kongl. Maj:t att icke göra den ifrågasatta utredningen så allsidig som möjligt.

Jag skall visserligen för närvarande icke yrka någon förändring i det slut, hvartill utskottet kommit, men får tillika förklara, att, derest icke någon ändring göres i den af utskottet begagnade motivering och yrkande på afslag framställes, jag obetingadt kommer att rösta för rent afslag.

För närvarande ber jag att få yrka bifall till klämman i utskottets förslag, men att ur slutet af motiveringen dertill måtte strykas den mening, som börjar med orden: »Dock anser sig utskottet böra redan nu» etc. och slutar med orden »betjena sig».

Herr *Persson* i Rinkaby instämde häruti.

Herr *Andersson* i Ölsund yttrade: Den omständigheten, att lagutskottet vid denna riksdag tillstyrkt en skrivelse till Kongl. Maj:t i förevarande fråga, tyder utan tvifvel derpå, att frågan mer och mer närmar sig sin lösning. Jag beklagar dock att jag icke är fullt tillfredsstäld med den motivering, utskottet i slutet af sitt betänkande begagnat, deri utskottet uttalat såsom sin åsigt, att, på sätt i herr *Olof Anderssons* motion förutsattes, »skyldigheten att underhålla utfarts- och byvägarne bör fortfarande såsom hittills åligga dem, som af vägarne betjena sig.» Från en synpunkt är nog denna åsigt riktig och bra. Men man bör äfven besinna, att dels förut och dels genom nya väglagen en hel del personer blifvit lyckliggjorda med allmänna vägar i närheten af sina gårdar och derigenom befriade från underhållet af sina byvägar, under det att andra, som varit mindre lyckligt lottade, icke blott få behålla sina byvägar kvar, utan derjemte blifvit drygare betungade af det allmänna underhållet derigenom att andras byvägar ingå i det allmänna. Detta synes mig vara en orättvisa. Ty lika skyldigheter böra naturligtvis medföra äfven lika rättigheter. Men detta kan ingalunda ske genom bifall till herr *Olof Anderssons* förslag. Deremot tilltalar mig det af herr *Anders Olsson* i Ornakärr m. fl. framlagda förslaget, enligt hvilket, såsom vi alla veta, »hvarje kommun borde blifva ett distrikt för underhållet af byvägar.»

I detta förslag heter det: »Alla gemensamma by- och utfartsvägar inom en kommun böra fördelas och underhållas af kommunens väghållningsskyldige medlemmar. Till dessa vägar höra alla sådana, som blifvit anlagda på *afskild gemensam bymark* vid landtmäteriförrättningar, eller mark inköpt för väganläggning för *byars gemensamma samfärdsel* och äro förenade med *allmänna vägar eller andra byvägar.*»

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Orden »på afskild gemensam bymark vid landtmäteriförrättningar, eller mark, inköpt för väganläggning», torde dock enligt min åsigt böra utgå; ty, vare sig vägen blifvit inköpt eller tillkommit genom urminnes häfd, gåfva eller byte eller på annat sätt förvärfvad, så må dermed vara sak samma, blott vägen användes för byarnes gemensamma samfärdsel. Det borde således enligt min mening heta: »alla gemensamma by- och utfartsvägar inom en kommun böra fördelas och underhållas af kommunens väghållningsskyldige medlemmar. Till dessa vägar höra alla sådana, som blifvit anlagda för byars gemensamma samfärdsel och äro förenade med allmänna vägar eller andra byvägar» med uteslutande af nyss citerade mellanmening.

Då möjligen Första Kammaren redan fattat sitt beslut och det således icke låter sig göra att nu genomföra dessa ändringar annorledes än genom att återremittera ärendet i detta syfte, skall jag, herr talman, be att få yrka återremiss till utskottet.

Herr Petersson i Brystorp: Det är alldeles gifvet att, i fråga om underhållet af byvägarne, förhållandena gestalta sig olika inom olika delar af landet.

Men ur synpunkten af den ort, som jag representerar, anser jag alldeles nödigt, att de ord kvarstå i utskottets motivering, hvilka herr Hans Andersson önskade skulle derur utgå. Skulle de utgå, så skulle intet hinder finnas för en bestämmelse, att byvägarne underhåll skulle utdelas gemensamt på hela kommunen. Men detta skulle åstadkomma allt för stor rubbning i fråga om redan fastställd vägdelening för dylika vägar, och det skulle äfven medföra ofantliga kostnader.

Inom min kommun finnes enligt det öfverslag jag gjort icke mindre än 30 dylika vägar, omfattande en vägsträcka af sammanlagt 12 à 13 mil; och man kan deraf göra sig en föreställning om de oerhörda kostnader, ett bifall till herr Hans Anderssons förslag skulle medföra. Således synes det mig vara bättre, att man står fast vid nu gällande bestämmelser, enligt hvilka de, som begagna sig af ifrågavarande vägar, också skola bidra till deras underhåll, hvilka bestämmelser jag för min del anser vara fullt rättvisa.

Herr Hans Andersson yttrade, att genom ett bifall till utskottets förslag skulle kunna föranledas en rubbning af de vid de omnämnda skiftesförrättningarna träffade öfverenskommelser om gemensam underhållsskyldighet af vissa byvägar. Jag kan för min del ej tro att.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts och byvägar.

(Forts.)

om vid skiftet bestämts, att hela byalaget skulle deltaga i vägarne underhåll, en dylik öfverenskommelse skulle kunna rubbas.

Här har talats så mycket om att det skulle vara orätt, att de personer skola underhålla vägarne, som begagna sig af dem. Jag skall be att få påvisa ett exempel på rigtigheten af denna grundsats, hvilket exempel jag ansett mig böra framhålla med anledning af den i herr Anders Olssons m. fl. motion uttalade åsigt, att »enskild utfartsväg, anlagd af jordegaren på egen mark och för egenomens bruk, bör af honom sjelf underhållas».

Om, såsom det ju kan vara fallet på åtskilliga ställen — och jag vet, att detta är fallet i den trakt, der jag bor —, en persons egor sträcka sig en fjerdedels mils väg från bostaden till landsvägen och en hans utfartsväg leder ensamt öfver hans mark, så skulle enligt dessa motionärers förslag denne egare vara nödsakad att ensam underhålla denna väg, men dessutom deltaga gemensamt med socknen i underhållet af öfriga vägar. Ett sådant förhållande kan jag icke anse rättvist; och skulle så olyckligt vara, att man, på sätt herr Hans Andersson föreslagit, skulle stryka bort de omnämnda orden i utskottets motivering, så skulle det vara bra mycket bättre att behålla den gamla lagstiftningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Jag vill börja med att fram-bära min tacksamhet till de herrars motionärer, som å nyo framdragit denna fråga under Riksdagens bepröfvande, alldenstund det är af synnerlig vigt och af högsta behof för landsbygden påkalladt att ändligen få ett lagstadgande i förevarande afseende till stånd. Det vore sannerligen icke för tidigt.

Jag får derjemte i motsats mot den sista talarens yttrande, att det enligt hans uppfattning vore bättre att bibehålla den lag, som vi i detta ämne hafva, än att godkänna herr Hans Anderssons förslag i hvad det afsåge ändring i utskottets motivering, för min del förklara, att enligt min åsigt vi för närvarande knappast hafva någon lag alls i detta fall, åtminstone icke någon lag, som kan tilllämpas utan stora svårigheter.

En person, som är olycklig nog att nödgas söka hjälp af sin granne till ett vägunderhåll, kan vanligen icke erhålla densamma utan en föregående långvarig och dyrbar process. Huru man än ser saken, så vore det nyttigt att ju förr ju hellre få ett lagstadgande till stånd. Jag vill därför uppmana mina vänner, som önska en bättre lagstiftning i denna sak, att icke allt för mycket hänga upp sig vid motiveringen till utskottets hemställan, då jag är öfvertygad om att Kongl. Maj:t, om han tar saken om hand, skall ordna den på bästa sätt efter rättvisa och billighet och oberoende af de uttryck, som i betänkandet förekomma. Af samma anledning vill jag icke heller motsätta mig den af herr Andersson föreslagna utstrykningen af en del af motiveringen. Man kan visserligen äfven med den lag

vi nu hafva förbjelpa sig till sin rätt, men detta är förenadt med så mycket besvär och med så många svårigheter, att man hellre låter grannen skratta åt sig och ensam underhåller vägen än att underkasta sig en långvarig process.

När man har jernvägar som stora pulsådor och äfven landsvägar, så är det alldeles nödvändigt, för att kunna komma ut till dem, att hafva utfarts- och byvägar. Men då är det icke rätt och billigt, att den, som vill undandraga sig deltagande i underhållet af dessa vägar, skall kunna göra det, utan den, som begagnar vägarne, bör äfven hafva skyldighet att deltaga i deras underhåll. Jag kan därför icke annat än rekommendera till alla, som intressera sig för frågans lösning, att söka få till stånd en skrivelse till Kongl. Maj:t med några angifna grunder från såväl det ena som det andra hållet.

Jag ser, att här föreligger en reservation med många underskrifter, och säkerligen kommer förslaget att möta motstånd. Bland andra skäl för sitt afstyrkande hafva reservanterna anført det, att, innan någon framställning till Riksdagen i denna fråga kommer att ega rum, Kongl. Maj:t säkerligen kommer att afvakta verkningarna af den nya väglagens tillämpning. För min del tror jag emellertid, att det är alldeles nödvändigt, att den nu föreliggande frågan afgöres oberoende af väglagen, ty man kan ju icke komma ut till de stora vägarne, om man icke får någon ordentlig lag om de nu ifrågavarande by- och utfartsvägarne. Min öfvertygelse är därför, att Kongl. Maj:t icke behöfver vänta någon tid. Innan Kongl. Maj:t hinner framkomma med något förslag, äro för öfrigt säkerligen de nya vägdelningarna undangjorda, så att dessa lagar komma visst icke i någon kollision med hvarandra.

Jag skall icke vidare uppehålla tiden, utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag. Vill man stryka ut de omtvistade orden i motiveringen, så kan detta väl ske, men jag tror icke, att det är farligt att låta dem stå kvar.

Häruti instämde herrar *Persson* i Killebäckstorp och *Jönsson* i Mårarp.

Herr *Anderson* i Hasselbol: Med den kännedom jag har i byvägsfrågor anser jag för min enskilda del, att lagutskottet har rätteligen förfarit, då det i föreliggande förslag intagit de ord, som stå i slutet af motiveringen, att »skyldigheten att underhålla utfarts- och byvägarne bör fortfarande såsom hittills åligga dem, som af vägarne betjena sig».

Hufvudsaken är emellertid, att en skrivelse kommer till stånd, ty det är sant, hvad herr *Nils Petersson* i Runtorp nyss sagt, att de lagar vi nu hafva äro så ofullständiga, att vi stå nästan rädlösa, så snart icke byalagen äro eniga om att underhålla sina vägar. Det finnes ingen lagbestämmelse om, huru dessa vägar skola delas och

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

huru de skola underhållas. Och det är förenadt med många besvärigheter att ingå till häradsrätten och der få frågan afgjord. Utgången dervidlag beror för öfrigt helt och hållet på häradsrättens subjektiva uppfattning, emedan det ej är i lag bestämdt, huru det i dylika fall bör tillgå.

Hufvudsaken för mig är, som sagdt, att det kommer en skrifvelse till stånd, och jag fäster mig icke så mycket vid motiveringen, ty jag är öfvertygad om, att Kongl. Maj:t kommer att taga i öfvervägande, hvad som är för vårt land behöfligt i både det ena och andra afseendet. Jag är viss om, att herr Anderssons i Nöbbelöf uttalande har sin rigtighet i vissa fall, men som jag tror, att detta är undantagsfall, så har jag för min del tänkt, att lagen borde så affattas, att hvarje församling egde rätt att för sig bestämman, hvad den ansåge bäst rörande by- och utfartsvägar, men att sjelfva grunden blir sådan som jag i min motion framställt den.

Herr talman, för närvarande skall jag yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr von Krusenstjerna: I likhet med flere föregående talan ber jag att få yrka bifall till lagutskottets förslag med bibehållande af motiveringen.

Inom lagutskottet var det en bestämd majoritet för att få till stånd en skrifvelse till Kongl. Maj:t, ty vi hade klart för oss behovet af en fullständigare lagstiftning i stället för de ytterst ofullständiga stadganden, som vi nu hafva. Men inom utskottet var det också en afgjord majoritet för, att man icke borde våga sig så ut i det okända, som en del motionärers förslag innebar, genom att öfverflytta besväret med underhållet af utfarts- och byvägar från dem, som nu äro dermed betungade, och göra det till en kommunens gemensamma angelägenhet. Man kunde icke veta, hvart detta skulle bära, och det vore säkrare, menade man, att hålla sig så mycket som möjligt vid den nuvarande grunden, att underhållet af dessa vägar skall åligga dem, som af vägarne betjena sig.

Den förste talaren frågade, hvartill under sådana förhållanden förslaget skulle tjena. Derpå kan svaras, att det just skulle undandröjda de öfverklagade olägenheterna, att ingen människa vet, huru man skall kunna i laglig väg åstadkomma en fördelning af kostnaderna för vägunderhållet mellan dem, som sig af vägarne betjena. Man vet ingenting närmare om förfarandet vid sådana vägdelningar, huru de skola kunna vinna laga kraft, o. s. v. Det är detta, som behöfver afhjelpas.

Den förste talaren erinrade om en del öfverenskommelser vid enskiften i Skåne — eller kanske var det vid laga skiften. Om jag hörde rätt, var det så, att skifteslagen skulle hafva åtagit sig att till personer, som fingo flytta ut och dervid kommo att betungas af utgifter, lemna bidrag icke allenast till anläggningen af deras utfartsvägar, utan äfven till vägarne framtida underhåll. Hafva

sådana öfverenskommelser kommit till stånd, så hyser jag emellertid för min del en viss tvekan om den fortfarande lagligheten af dessa öfverenskommelser, och detta alldeles oafsedt huruvida en ny lagstiftning i ämnet kommer till stånd eller icke. Ty den författning, hvarpå detta grundar sig, är väl förmodligen författningen af 1850, hvilken säger, att skiftesmannen och godemännen kunna afgöra, på hvad sätt skifteslagen skola vidkännas kostnaderna för den första *anläggningen* af väg för skiftesdelegare, som få utflytta långt från hufvudgården och särskildt skulle betungas af anläggningen. Men samma författning slutar med den uttryckliga bestämmelsen, att om det framtida *underhållandet* af vägen skall gälla det samma, som nu är förordnad om by- och utfartsvägar.

Jag tror sålunda, att försigtigheten i detta fall bjuder, att om man vill hafva en skrifvelse till stånd, man tager den af utskottet föreslagna skrifvelsen med utskottets motivering, och jag yrkar derfor bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Månsson: Så vidt jag kunnat finna, är det alldeles nödvändigt att så snart som möjligt få en lag, som ordnar förhållandena med by- och utfartsvägar.

Ty redan förut har det varit oredigt och besvärligt, men säkert är, att der man lyckats ordna förhållandena efter de nuvarande bestämmelserna, komma dessa förhållanden att rubbas och ställningen blifva mycket svårare till följd af den nya väglagen. På grund af hvad denna lag föreskrifver, kommer nemligen en hel massa af de nuvarande byvägarne att öfvergå till s. k. bygdevägar, och denna omständighet gör, att flere byar och gårdar komma att befrias från skyldigheten att ensamma underhålla dessa byvägar, som nu gå in såsom bygdevägar. Deremot blir det en del andra byar, som icke få in eu enda af sina vägar som bygdeväg. Dessa byar komma dock nu att taga del i ofantligt många flere allmänna vägar och få sina vägsträckor i den allmänna vägen betydligt förlängda.

Detta gör enligt min tanke en ändring i de nuvarande bestämmelserna nödvändig, och jag anser därför motionerna väl betänkta.

Hvad Riksdagen skall göra måste göras så snart som möjligt, ty vi böra komma ihåg, att innan den af Riksdagen begärda utredningen hunnit af Kongl. Maj:t verkställas, kan det hinna draga ganska långt ut på tiden, och det är därför icke för snart att nu besluta en skrifvelse om en dylik utredning.

Hvad nu lagutskottets förslag beträffar, så är, så vidt jag kan se, den af herr Hans Andersson i Nöbbelöf påpekade omständigheten någonting som gör, att det aldrig kan blifva något helt af. Den fördel af förslaget, som den siste ärade talaren påvisade, nemligen att man skulle kunna få en vägdelning till stånd, får man visserligen ej förbise, men, mine herrar, med det äro vi icke nöjda, ty det ordnar icke förhållandena, det löser icke frågan i hela dess vidd och utsträckning. Svårigheterna härvidlag ligga deruti, att få un-

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

derhållet af dessa byvägar, som blifva kvar, efter det en del gått in i den allmänna delningen som bygdevägar, så jemnt fördeladt som möjligt. Detta tror jag skulle ske rigtigast och rättvisast, om man fördelade besväret på kommunen såsom sådan. Det är därför jag tror, att, om vi antaga detta stadgande, att de, som nu underhålla utfarts- och byvägar, fortfarande skola hafva denna skyldighet kvar, så blir det omöjligt att åstadkomma en rättvisare fördelning af detta besvär. Så vidt vi verkligen vilja, att en rättvisare fördelning skall komma till stånd af kostnaderna för underhållet af de återstående byvägarne, så tror jag, att det är nödvändigt att stryka den sista meningen i utskottets motivering. Och jag kan icke inse, hvarför icke alla skulle kunna vara med derom.

Jag vill icke fästa mig vid den invändning som gjorts, att de, som hafva enskilda utfartsvägar för gården, icke borde få något bidrag till underhållet af dessa, ty det är ju klart, att, för så vidt dessa vägar icke gå öfver andras marker, kan det icke komma i fråga att någon annan än de sjelfva skulle bidra till deras underhåll.

Jag tycker emellertid, att man icke borde vara rädd för en utredning. Och hvarför man, då man skrifer till Kongl. Maj:t, skall vilja förhindra Kongl. Maj:t att göra utredningen så allsidig som möjligt, kan jag icke fatta. Jag tror tvärtom, mine herrar, att vi böra enas om, att söka få utredningen så allsidig som möjligt. Det är, då jag det vill, som jag tycker, att äfven lagutskottets medlemmar borde kunna vara med om herr Hans Anderssons i Nöbbelöf förslag att begära en utredning, men utan de ord i motiveringen, som förhindra Kongl. Maj:t att få den så allsidig som möjligt.

Det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka framgång åt förslaget om aflåtande af eu skrifvelse, men på samma gång stryka den del af motiveringen, som lägger hinder i vägen för en allsidig utredning.

Jag instämmer i herr Hans Anderssons yrkande.

Med herr Månsson förenade sig herrar *Olsson* i Ornakärr och *Andersson* i Örstorp.

Herr Andersson i Helgesta: Af de många motioner, som hvarje år inkomma till Riksdagen rörande förevarande sak, synes mig framgå, att det förefinnes ett stort behof för en förändrad lagstiftning i ämnet. Såsom man af nu föreliggande motioner kan finna, äro åsigtterna dock mycket delade om i hvad riktning den nya lagstiftningen bör gå. Somliga yrka, att underhåll af utfarts- och byvägar skulle blifva en kommunens gemensamma angelägenhet, medan andra deremot anse rättvisast, att den, som betjenar sig af dylik väg, borde underhålla densamma. Begge dessa synpunkter har lagutskottet sålunda haft att taga i betraktande vid afgifvande af sitt förslag i ämnet. Om nu den förste talarens åsigt blefve gällande och genom lag stadgades, att kommunerna skulle bygga och underhålla dessa vägar, tror jag att detta skulle möta mycket ogillande inom

landet. Åtminstone skulle så blifva fallet inom min hemort. Förhållandena kunna ju vara mycket olika på olika orter, och i Skåne är det säkerligen annorlunda i förevarande häuseende än i andra delar af landet. Men om nu exempelvis ett litet hemman ligger långt aflägsset från de öfriga inom socknen och har en mycket lång utfartsväg, så har naturligtvis den, som eger detta hemman, betalt mycket litet för detsamma. Skulle då kommunen anlägga och underhålla vägen dit, komme nog hemmanet att betydligt stiga i värde, något som komme egaren enskildt till godo. Enligt mitt förmenande borde här gälla detsamma som i fråga om afdikning. I nya dikningslagen heter det, att hvar och en skall betala efter som han har nytta af företaget, och vi veta ju, att den som har långt från platsen för vattnets utlopp får vidkännas större kostnader än den som har närmare samma utlopp. Jag anser, att det bör vara lika skyldighet i fråga om byggande och underhåll af by- eller utfartsvägar, så att de, som betjena sig af dessa vägar, böra bekosta deras anläggning och underhåll. Så är också stadgadt i den gamla väglagen. Nu komma enligt den nya väglagen många byvägar att uppbyggas såsom bygdevägar, och då kunna de, som bo vid dessa vägar få en fördel. Ja det är en sanning, men det är ju på samma sätt med de som bo vid de allmänna landsvägarna. I hvad mån hvar och en skall deltaga i kostnaderna för vägens byggande och underhåll, det är en annan fråga, som man nu önskar, att Kongl. Maj:t skall söka utreda. Att emellertid de, som hufvudsakligen betjena sig af vägen, böra drabbas af kostnaderna för densamma, det anser jag rättvist.

Då utskottet nu haft två skilda meningar att pröfva, tror jag att utskottet valt det lämpligaste alternativet, då det uttalat, att skyldigheten att underhålla utfarts- och byvägarne bör fortfarande såsom hittills åligga dem, som af vägarne betjena sig. Jag anser för min del, att denna utskottets åsigt är fullt riktig och jag ber derfor också att få yrka bifall till utskottets förslag med den motivering, som dervid finnes fogad.

Herr Wittsell: Det ändringsförslag, som ett par talare på skånebanken förut framställt, kan jag för min del icke gilla. Utskottet säger: dock anser sig utskottet böra redan nu uttala såsom sin åsigt, att skyldigheten att underhålla utfarts- och byvägarne bör fortfarande såsom hittills åligga dem, som af vägarne betjena sig. Utskottet vill icke uttala sig om några andra af de särskilda motionärerna föreslagna grunder för ifrågavarande kostnaders utgörande, nemligen deras utgående efter taxeringsvärdet eller deras öfverflyttande på kommunen, såsom herr Olsson i Ornakärr m. fl. föreslagit. Sålunda äro i år i motsats mot förut endast två alternativ föreslagna. Jag anser det då vara i sin ordning att, när man skrifer till Kongl. Maj:t med begäran om en utredning af frågan, man också uttalar sig om hvilketdera af dessa alternativ man anser böra hafva före-

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

träde. De bristfälligheter, som finnas i den nu gällande lagen om byggande och underhåll af utfarts- och byvägar, äro sannerligen så stora, att det är alldeles nödigt att ju förr desto hellre söka få nya lagbestämmelser till stånd.

Herr Andersson i Nöbbelöf anförde ett exempel, der byarne vid en utflyttning öfverenskommo att bidraga till kostnaderna för underhåll af vägen till det utflyttade hemmanet. Jag kan deremot anförä ett annat exempel. Vid en utflyttning öfverenskommo byamännen att, för att den utflyttade skulle få utfartsväg till allmänna landsvägen, skulle byalaget hjälpa honom anlägga vägen, men sedan skulle den utflyttade sjelf i all framtid underhålla densamma. Detta gick han in på, då han ansåg sig ensam hafva nytta af vägen. Vägen var emellertid öfver $\frac{1}{4}$ mil lång, och på senare tid hafva de andra hemmansegarne sålt hemmansdelar utmed denna väg, men på den grund att den utflyttade en gång åtagit sig att underhålla vägen, vilja de nytillkomna hemmansegarne icke deltaga deri, ehuru de begagna sig af vägen. Detta är enligt mitt förmenande en stor orättvisa, som man bör söka afhjelpa.

Jag vill nu icke längre uppehålla herrarnes tid utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets förslag med dertill hörande motivering.

Herr Eriksson i Elgered: Om lagutskottets förslag nu antages och Kongl. Maj:t på grund deraf framkommer med ett lagförslag, som af Riksdagen antages, hvad skulle väl vinsten deraf blifva? Jo, att man, såsom förut nämnts, finge delning af byvägar äfvensom möjligen att, om en eller två inom byn förut motsatt sig förbättring af vägen, dessa skulle kunna tvingas att deltaga deri. Detta vore säkerligen också hela vinsten.

Huru skulle nu saken ställa sig enligt herr Hans Anderssons förslag? Mig synes det tydligt, att man på grund deraf skulle kunna få större gemensamhet och en rättvisare fördelning af detta onus. Gifvet är, att det komme att kännas mindre tryckande för dem, som nödgas utflytta, om äfven de öfriga inom kommunen boende finge deltaga i anläggningen af väg till de utflyttade hemmanen, än om de sjelfva nödgades vidkännas alla kostnaderna derför. Vore det så, att samme egare alltid behölle sina lägenheter, så stälde sig saken ganska enkelt, såsom redan blifvit påvisadt. De, som flytta ut, få ju alltid ett ofördelaktigare läge än förut, och då är det i min tanke fullt rättvist, att icke de drabbas af alla kostnader för underhåll af utfartsvägen, i synnerhet då det aflägsna läget och bristande väg bidraga att förringa hemmanens värde.

Man säger nu, att vägen bör underhållas af dem, som sig deraf betjena. Men om det är en half mil eller kanske ännu längre till allmänna landsvägen och det endast är tre à fyra hemmansegarne, som begagna sig af denna utfartsväg, så skulle, om utskottets åsigt

blefve gällande lag, dessa tre à fyra personer tvingas att underhålla denna vägsträcka icke blott i det skick, som de sjelfva anse nödigt, utan i det, som de administrativa myndigheterna närmare föreskrifva, något som säkerligen komme att vålla dem dryga kostnader.

Det har äfven anförts, att det icke vore lämpligt att kommunerna skulle bidraga till dessa vägars underhåll, då det ju är de särskilda hemmansegarne och icke samtliga hemman inom kommunen som hafva fördel af utfartsvägarne. Men de, som begagna dessa vägar, få ju äfven deltaga i kostnaderna för underhåll af alla öfriga vägar inom kommunen, och då är det väl endast en gärd af rättvisa, som vederfares dem, om hela kommunen äfven deltagar i kostnaden för underhåll af utfartsvägen.

Jag vill slutligen fråga: hvarför är man så rädd för att bifalla herr Hans Anderssons yrkande? Han vill ju bifalla utskottets hemställan endast med den förändring, att man skulle borttaga de ord, som afse att begränsa Kongl. Maj:ts rätt att låta den antagligen blifvande komitén utreda frågan i hela dess vidd. Komitén skulle derigenom få ett större program och Kongl. Maj:t blefve icke kläfbunden af närmare bestämmelser i detta afseende. Om Kongl. Maj:t på grund af den blifvande utredningen finner, att den, som betjenar sig af vägen, skall underhålla densamma, kommer Kongl. Maj:t nog i alla fall att framställa förslag derom, äfven om denna åsigt icke omnämnes i Riksdagens skrifvelse. För öfrigt finnes det en medelväg mellan de två olika åsigtterna, att kommunen skall underhålla dessa utfartsvägar eller att den, som betjenar sig af vägen, skall göra det, nemligen den medelvägen, att vägunderhållet uppskattades till hvad det vore värdt, och så kunde kommunen bidraga med 50 eller 25 procent af dessa kostnader, och den, som betjenade sig af vägen, finge sedan på egen bekostnad i öfrigt underhålla densamma. Det kan sålunda finnas flere vägar att i detta fall välja.

På grund af hvad jag nu anført förenar jag mig i herr Hans Anderssons yrkande. Jag har visserligen hört, att Första Kammaren redan lærer antagit utskottets förslag oförändradt, och i så fall tjenar ju nämnda yrkande icke just mycket till, men jag har i alla fall velat uttala min åsigt i frågan.

Herr Truedsson: Jag vill endast i korthet tillkännagifva, att jag instämmer med herr Andersson i Nöbbelöf om att i skrifvelsen till Kongl. Maj:t borttaga de af herr Andersson anförda orden. För öfrigt godkänner jag till alla delar utskottets utlåtande liksom ock sjelfva dess kläm.

Efter som jag fått ordet, vill jag med några ord bemöta herr Folke Andersson, som ville göra troligt, att lagutskottet genom det nu föreliggande förslaget gått en medelväg mellan de i de särskilda motionerna framställda yrkandena. Jag tycker för min del, att man ginge den rätta medelvägen just genom att stryka de ifrågakvarande

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

orden, ty då betonade man hvarken det ena eller det andra syftmålet, utan man endast begärde, att en utredning måtte ske i denna viktiga fråga.

På grund jemväl häraf yrkar jag, som sagdt, att sista punkten af utskottets hemställan i motiveringen måtte strykas.

(Forts.)

Herr Persson i Rinkaby: Då jag yrkat bifall till Hans Anderssons i Nöbbelöf förslag, skall jag be att få angifva några närmare skäl därför. Här har under diskussionen lemnats obestriddt, att en väglag är af behovet påkallad, och alla hafva instämt deruti, att en skrivelse bör aflåtas till Kongl. Maj:t. Angående ordalagen i denna skrivelse äro också alla alldeles öfverens, ända till den punkten, der Hans Andersson i Nöbbelöf begärt ändring. — Jag får säga, mine herrar, att det är lättare att uppgöra en lag teoretiskt än praktiskt. Det låter sig göra att här uppsätta en väglag på papperet. Men försök att förverkliga den! Då är det kanske inte så lätt. Ty det vilkor, som här är gjordt, måste Kongl. Maj:t taga hänsyn till, då lagen skall uppställas, och då blir följden den, att lagen är oantaglig, just därför att man hängt upp sig på dessa grunder rörande vägarne underhåll. Jag föreställer mig, att allt för stora svårigheter skulle uppkomma redan när man i det syfte, som här föregifves, skulle göra en utredning om hvilka som hade nytta af vägarne; och jag kan försäkra, att det finnes personer, som skulle kunna nedlåta sig så långt, att de i fråga om en väg, som de ganska mycket begagnat förut, skulle komma att säga, att de icke längre behöfde den, utan körde en annan väg, om äu längre, endast för att slippa taga del i underhållskostnaden. Skall vägunderhållet grunda sig på frågan, huruvida man betjenar sig af vägen eller ej, så kan jag försäkra, att väglagen blir praktiskt alldeles utförbar.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Holmgren: Herr talman! Utskottet har uttalat som sin åsigt, att de, som betjena sig af utfartsvägarne, också skola underhålla desamma. Denna utskottets uppfattning delar jag i allmänhet. Men det kan dock förekomma fall, då en sådan åsigt icke är fullt rättvis i tillämpningen. I fall man med »dem, som af vägarne betjena sig», förstår dem, som bo utefter vägen, och det är ju den rigtiga uppfattningen, kan det förekomma, såsom exempelvis vid ett mindre fiskeläge, som har en utfartsväg, att underhållet ej skulle drabba alla dem, som egentligen betjenade sig af vägen. Vid ett sådant fiskeläge finnes knappast någon fiskare, som har väghållnings-skyldighet, men de som färdas till fiskelägena för att göra sina uppköp begagna vägen, fastän icke i den omfattning, att en sådan väg kan hänföras till bygdeväg. I ett sådant fall blir det således icke fullt rättvist i tillämpningen, att endast de, som bo utefter vägen, skola underhålla densamma. Men som Första Kammaren nu godkänt förslaget, skall jag, för att få någon rättelse i på detta

område nu rådande missförhållanden, icke göra annat yrkande, än att anhålla om bifall till utskottets hemställan.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning af hvad en talare på norrlandsbänken yttrade, då han frågade hvarför vi voro så rädda att antaga Hans Anderssons i Nöbbelöf förslag i föreliggande fråga. För min del är jag icke alls rädd för det förslag, som Hans Andersson och en af motionärerna föreslagit. Men man saknar icke anledning att misstänka att, om detta förslag skulle komma att antagas utaf Riksdagen och en skrifvelse till Kongl. Maj:t redan nu afgifvas, så skulle den utredning, som deraf föranleddes, blifva så vidtomfattande, att då den återkomme till Riksdagen, komme Riksdagen till den öfvertygelsen, att ett sådant förslag att ordna byvägarne skulle ställa sig så dyrt, och att det skulle inträffa sådana svårigheter, att Riksdagen med anledning deraf skulle komma att afslå Kongl. Maj:ts proposition. Men då jag är af den öfvertygelsen, att något bör göras, så synes det mig, som om man nu borde söka att åstadkomma någonting; och för att kunna få någonting i den rigtning, som motionärerna önska, så anser jag det vara klokast att bifalla utskottets förslag. Och jag gör det så mycket hellre, som Första Kammaren redan antagit detsamma oförändradt. Skulle nu Andra Kammaren fatta ett annat beslut, så riskerar man att frågan faller äfven innevarande riksdag — och det vore enligt mitt förmenande en stor skada, om man vill åstadkomma något till byvägarne ordnande. Man har föga hopp, att Första Kammaren skall gå med på en sådan utredning, som den af motionären föreslagna. Jag tror att det är viktigt, vid denna så väl som vid andra frågor, att besinna, att man icke kan få allt hvad man önskar på en enda gång. Det är icke alls svårt att här uppstå och framlägga vissa detaljer och vissa små olägenheter, som kunna komma att inträffa för enskilda personer, boende här och der i skogarne. Och att icke alla dessa kunna blifva tillgodosedda, det är alldeles gifvet. Men man kan omöjligen tänka sig att Riksdagen skall med en gång kunna fatta beslut så, att alla olägenheter skola kunna undanrödjas. Följaktligen förefaller det mig, som om det vore klokast att taga utskottets betänkande sådant det föreligger; och med anledning deraf yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Ericsson i Väsby: Herr talman, mina herrar! Jag är en af dem, som anse en lag behöflig för ifrågavarande sak och att en skrifvelse bör afgå till Kongl. Maj:t i detta ärende. Men jag anser att en stor fara — särskildt för den trakt jag representerar — skulle ligga deri, om skrifvelsen icke ställes så, att man begärde en utredning i det syftet, att de, som begagna sig af byväg, äfven skulle vara skyldiga att underhålla densamma. Jag vill följaktligen icke vara med om att skrifvelsen affattas på annat än det sättet.

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

Ty om man icke inrycker det villkoret, så blefve vägunderhållet en kommunens angelägenhet. Men vi veta, att i vissa kommuner finnes det hemman, som äro så att säga utplockade på en lång väglängd, af ända till $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ mil. Och detta förhållande eger rum icke blott i *en* by af kommunen, utan äfven i den andra, den tredje och den fjerde byn o. s. v. Blefve nu vägunderhållet en kommunens angelägenhet, så är det alldeles klart, att om ett väglag i den ena byn komme att yrka på att få sin väg i ordningställd, så komme också ett annat väglag i den andra byn att göra detsamma, och likaledes det tredje och det fjerde o. s. v. Följden blefve den, att delegarne i dessa olika väglagen icke nöjde sig förr, än just deras väg blefve ordentligt grusad och iordningställd liksom stora landsvägen. Men om vi få en sådan utredning och en sådan lag, att man kan tillkalla en förrättningsman, och förrättningsmannen får befogenhet att emellan de vägunderhållningsskyldige upprätta en förening i syfte att de, som hafva behof att begagna vägen, också skola underhålla densamma, så kan i mån af vägens betydelse en sådan förening ställa densamma i mer eller mindre fullgodt skick; och då kan man nöja sig med en visserligen sämre väg, men som motsvarar det verkliga behofvet, och som man har full nytta af, samt frestas icke att ställa fordringarne på vägens beskaffenhet vida utöfver verkliga behofvet, något som kommer att inträffa, om underhållet blir en kommunens sak. Får man således en väglag, i hvilken det villkoret inryckes, att den, som har nytta af vägen, också skall underhålla densamma, så blir en sådan lag till mycket gagn för landet. Men det skulle blifva mycket olyckligt — åtminstone för den ort jag tillhör — om lagen ginge i den riktningen, att underhållet af ifrågavarande vägar blefve en kommunens sak, och man blefve skyldig att grusa till höger och venster, der man icke åker eller far fram. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Göransson: Herr talman, mina herrar! Jag tror att den här vägunderhållningsfrågan kan ställa sig väsentligen olika på olika orter. Det har man äfven hört här af diskussionen i kammaren, och jag föreställer mig att, om Riksdagen kommer att besluta en skrifvelse, så kommer det att blifva ganska svårt för Kongl. Maj:t att komma med ett förslag, som tillfredsställer alla de olika orterna inom hela landet. Man har här klandrat utskottet därför, att det i sin motivering uttalat, att underhållsskyldigheten borde, fortfarande som hittills, åligga dem, som betjena sig af vägarne; och man har hört från ett håll — synnerligast från Skåne — uttalas den önskan, att dessa byvägars underhåll borde åligga kommunen i sin helhet. — Ett sådant lagstadgande tror jag icke skulle tillfredsställa den ort jag tillhör. — Man har äfven här uttalat, att det skulle blifva en orättvisa gent emot de hemman och de byar, som ligga aflägsse, om de först skulle underhålla sina utfarts- och byvägar och så derjemte få ökad tunga af underhållet af

allmän väg, särskildt därför, att genom den nya väglagen en del af de nuvarande byvägarne skulle komma att ingå såsom bygdevägar. Men jag har icke hört någon, som framhållit en sak, som förefaller mig ganska beaktansvärd, nemligen: att dessa utflyttade kunna hafva andra fördelar, som den, hvilken är boende vid landsvägen, saknar. Jag menar, att de vanligtvis hafva sin jord liggande i ett skifte — och ofta äfven sin skog — då deremot den, som bor vid landsvägen, kan hafva ett och två mil till sin skog och dessutom hafva flera utjordar belägna på $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{2}$ mils afstånd från sitt hem. Det är en olägenhet, som de utflyttade icke hafva, och jag tror, att man äfven får fästa något afseende vid det.

För öfrigt tror jag, att det är ganska svårt att här framställa ett förslag, som man kan enas om. När nu, som vi hört, Första Kammararen redan har bifallit utskottets förslag, så anser jag, att det skulle vara oklokt, om denna kammare afsloge detsamma och frågan således komme att förfalla. Om jag emellertid skall uttala någon tanke med afseende på gemensamheten härutinnan, så vill jag säga, att jag för min del icke vill gå längre, än att det må åläggas skifteslagen att gemensamt underhålla sina särskilda byvägar, men jag vill icke gå så långt, att det skulle blifva en kommunens gemensamma sak. För närvarande vill jag endast yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Herr talman! Då flera talare ganska starkt framhållit, att vi från Skåne skulle så strängt hålla på att underhållet af by- och utfartsvägar borde blifva en kommunens gemensamma angelägenhet, får jag för min del tillkännagifva, att det icke är min mening, att detta borde blifva en *hela* kommunens gemensamma angelägenhet, derest kommunen består af flera byar. Jag har alltid tänkt mig saken så, att byarne skulle hvar för sig underhålla sina utfarts- och byvägar, men att alla i byn skulle deltaga i underhållet och icke, såsom här i lagutskottets betänkande är påyrkadt, endast några, nemligen de som betjena sig af vägarne, ty härigenom skulle en och annan af dem, som bo i de utmed allmän landsväg belägna byarna, blifva alldeles befriade från vägunderhåll. Det är lika säkert, att ett sådant lagförslag blefve ganska qvistigt att få till stånd och att genomdrifva inom kamrarne, när förslaget en gång komme dit, som det är säkert, att en lag i detta fall är nödvändig. Men jag kan icke neka till, att jag anser, att man i så allmänna ordalag som möjligt bör lemna regeringen rätt att pröfva frågan.

Jag vill blott tillägga några ord med anledning deraf, att man här hört uttalas den uppfattningen, att, då Första Kammararen redan antagit utskottets förslag, äfven vi borde godkänna detsamma för att få frågan att gå igenom. Ja, mine herrar, det är väl ingen, som tror, att frågan faller, om kammararen nu antager mitt förslag. Skilnaden är ju blott den, att enligt mitt förslag en viss punkt i

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.
(Forts.)

motiveringen skulle strykas, under det att sjelfva förslagen i och för sig äro desamma. Således faller icke frågan, om kammaren antager mitt förslag, ty häraf blefve endast följden den, att en viss punkt i motiveringen icke komme att ingå i skrifvelsen.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Olsson i Mårdäng: Herr talman, mine herrar! Min åsigt angående grunderna för underhållet af byvägar är den, som uttalats af de fleste af dem, som uppträd under diskussionen här i dag, nemligen att väghållnadsskyldigheten bör åligga dem, som af vägarne sig betjena. Men sedan jag gifvit akt på, hvilka ändrade förhållanden komma att inträda genom antagandet af den nya väglagen och den derpå grundade vägdelningen, vågar jag icke påstå, att min uppfattning är så alldeles fullt korrekt och öfverensstämmande med rättvisan. Jag vill som bevis härpå anföra, att inom den ort, jag tillhör, en kommun finnes, der det är projekteradt, att omkring 3 mil byvägar skola upptagas som bygdevägar. Fortfarande får en hel del af byarne vidkännas underhållet af kanske lika långa byvägar som de byar blifva befriade ifrån, hvilkas vägar blifva upptagna som bygdevägar. Jag frågar då: kan detta verkligen försvaras, och ligger det icke någon orättvisa uti att dessa, som fortfarande få underhålla sina stundom ända till $\frac{3}{4}$ à 1 mil långa byvägar, icke blott skola åläggas att ensamma bygga och underhålla dessa, utan äfven få sitt underhåll af allmänna landsvägen ökad med kanske ända till 100 procent?

Det är dessa omständigheter, som göra, att jag icke vågar hålla på den uppfattningen, att det bör utan vidare bestämmas, att de, som betjena sig af dessa vägar, också skola bygga och underhålla desamma.

På dessa skäl och för att icke binda händerna på regeringen, i fall den skulle anse sig förpligtad att upptaga sådana oegentligheter som dem, hvilka här påpekats, anhåller jag att få instämma med herr Hans Andersson i hans yrkande.

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Det är mycket sagdt i denna fråga, och det förundrar mig icke, att landsbygdens representanter vilja gifva sina åsikter till känna, ty vi veta alla, att denna fråga är för landsbygden af ganska stor betydelse. Jag tror därför också, att det vore högst önskligt att få en lag i detta hänseende till stånd så snart som möjligt. Men det förefaller mig, som om man här strede om något, hvarom jag tror att man icke borde strida så mycket, ty få vi en skrifvelse till stånd, sedan nu Första Kammaren beslutit en sådan, så är jag öfvertygad om att Kongl. Maj:t kommer att utreda frågan, sedd från alla synpunkter. Jag vill icke dölja, att jag för min del tror, att den grundtanken är riktig, att man bör deltaga i underhållet af dessa vägar i den mån man begagnar sig af desamma. Men här

förefinnes en annan omständighet, som jag tror också böra beaktas, och det är, att förhållandena i detta fall, om ett lagförslag kommer fram, synas leda till samma grundtanke som den vi återfinna i den nya väglagen. Der talas, som vi veta, om två slags vägar, nemligen stora, allmänna landsvägar och bygdevägar. Så bör det också blifva här, att de vägar, som äro mera trafikerade och kunna anses lända till nytta för en hel kommun eller en socken eller del deraf, också komma att underhållas af ett större antal medlemmar af kommunen, under det att sådana vägar, som äro att anse som mera enskilda utfartsvägar, underhållas af det mindretal, som betjenar sig af desamma. Jag tror, att man eljest icke genom en dylik lag skulle vinna hvad man dermed egentligen afser. Men att allt för mycket betunga kommunerna torde utan tvifvel vara skadligt på den grund, att man då måste införa en bestämmelse, huru besluten skulle fattas, som kunde ålägga kommunerna denna skyldighet, och ungefär detta skulle ske på samma sätt som inom häradena i fråga om de allmänna vägarne. Men att kommunerna såsom väghållningsdistrikten skulle söka att på allt möjligt sätt undandraga sig denna skyldighet, är temligen tydligt. Följden blefve då den, att vägen ej komme till stånd, eller att ganska långa rättegångar skulle utspinna sig. Jag tror därför, att dessa ord böra bibehållas. Det torde därför vara klokt att bibehålla desamma för att komma till ett enigt beslut i fråga om denna skrivelse och att utredningen får omfatta jemväl den synpunkten, att utfartsvägar böra underhållas af dem, som deraf sig begagna. Vi kunna vara förvissade derom, att Kongl. Maj:t kommer att utreda frågan från alla synpunkter och sedan framlägga ett lagförslag, som löser frågan så godt sig göra låter. Jag ber därför att få instämma med dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Taberg: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag oförändradt.

Herr Erickson i Bjersby: När Riksdagen för ungefär 18 år sedan hos Kongl. Maj:t begärde utarbetande af förslag till ny lag angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, tillkännagaf Riksdagen i sin underdåniga skrivelse i ämnet, på hvilka grunder den nya väglagen enligt Riksdagens uppfattning borde byggas. Kongl. Maj:t tillsatte för frågans utredning en komité. Om än denna komité vid uppgörande af förslag till det begärda lagförslaget i hufvudsak dervid följde de af Riksdagen uppställda grunder, blef dock slutliga resultatet, att, efter det vederbörande myndigheter blifvit hörda öfver det af Kongl. Maj:t uppgjorda lagförslaget, samt Riksdagen ogillat detsamma, en lag om de allmänna vägarne byggande och underhåll i följd af enskilda motioner kom till stånd, byggd på icke oväsentligen andra grunder än dem, Riksdagen från början angifvit.

Jag tror, att de herrar, som framställt anmärkningen mot ut-

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

Om lagstiftning rörande byggande och underhåll af utfarts- och byvägar.

(Forts.)

skottets motivering, om jag fattat dem rätt, hafva ansett betydelsen af anmärkta motiveringen vara den, att man dermed skulle hafva uttalat, att endast de, som hittills hafva byggt och underhållit utfarts- och byvägar, äfven fortfarande skulle hafva samma skyldighet. Jag tror emellertid icke, att denna uppfattning är fullkomligt riktig, ty anledningen till den anmärkta delen af motiveringen har utskottet hemtat ur O. Andersons i Hasselbol förslag i punkten *b*), der det talas om s. k. annan fastighet och äfven viss rörelse, som i visst fall skulle åläggas skyldigheten att deltaga i byggandet och underhållet af dessa s. k. byvägar. Jag tror för min del, att det är alldeles likgiltigt, antingen dessa ord, hvilkas borttagande ur motiveringen föreslagits, der kvarstå eller ej. Vilja herrarne emellertid taga bort dem, har jag för min del ingenting deremot.

Det nämdes af en talare, om jag förstod honom rätt, att enligt hans förmenande det vid en blifvande utredning borde blifva här som vid utarbetandet af den nya väglagen i fråga om de allmänna vägarne, att vi nemligen skulle få två slags vägar, nemligen dels sockenväg, som skulle byggas och underhållas af socknen, och dels byväg. Jag är af en annan mening. I en lagstiftning angående byggande och underhåll af utfarts- och byvägar, d. v. s. sådana vägar, som för en by eller ett hemman äro nödvändiga, bör enligt min mening deri icke inblandas vägar af mer eller mindre allmän betydelse, vare sig sockenväg, som skall byggas och underhållas af socknen, eller sådan väg, för hvilken byggnads- och underhållsskyldighet åligger en större kommun. Skulle det nemligen inom en kommun finnas en byväg, som på grund af särskilda förhållanden blifver af någon allmännare betydelse, så är det gifvet, att den af vederbörande myndighet, om talan derom väckes och skäl dertill företes, kommer att förklaras skola underhållas af socknen eller, om den är af en allmänare betydelse, af dem, som enligt nya lagen om allmänna vägarne, äro underhållsskyldige, vid hvilket förhållande en sådan väg kommer att stå utanför det begärda lagförslaget.

I denna sak förefinnas för öfrigt så olika förhållanden på olika orter, att vid en blifvande utredning af frågan svårigheterna i vissa fall utan tvifvel blifva större, än då det gälde den allmänna väglagens utarbetande.

Då nu Första Kamraren redan bifallit utskottets förslag, torde vi göra klokast uti att också bifalla detsamma oförändradt, ehuru, såsom jag redan antydt, det icke i sak skulle betyda något, om vi bifalla herr Hans Anderssons förslag.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o bifall till samma hemställan, men med den af herr Andersson i Nöbbelöf föreslagna ändring i motiveringen; och 3:o ärendets återförvisande till utskottet för förnyad behandling. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till ut-

skottets hemställan. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf och sedan till kontraposition antagits bifall till herr Anderssons i Nöbbelöf förslag, nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan, men med den af herr Hans Andersson föreslagna ändring i motiveringen.

Omröstningen utföll med 151 ja mot 51 nej; hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 7.

Härefter företogs till behandling lagutskottets utlåtande n:o 9, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län, dels ock väckta motioner om lagstiftning rörande åtgärder mot skogsförödelse.

Genom proposition n:o 5 af den 8 sistlidne december hade Kongl. Maj:t, under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af protokollet öfver finansärenden för nämnda dag, förklarat sig vilja inhemta Riksdagens yttrande öfver ett den kongl. propositionen åtföljande förslag till »förrordning angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län».

Under uttalande af den åsigt, att, då Riksdagen för sin del antagit den förordning af den 10 september 1869, hvari ändring nu ifrågasattes, Riksdagen icke borde inskränka sig till att afgifva ett yttrande i anledning af det nu framlagda förslaget, utan borde för sin del derom fatta beslut, hemställde utskottet under *punkten 1*, att Riksdagen ville för sin del antaga ett af utskottet framlagdt förslag till »lag angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län».

För att yttra sig angående sättet för föredragningen af ifrågasvarande ärende hade ordet begärts af

Herr Bokström, som nu i sådant afseende anförde: Beträffande föredragningen anhåller jag få hemställa, att lagutskottets förslag måtte föredragas paragrafvis; att derefter föredrages slutstroken, inne-

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län m. m.

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län m. m. fattande bestämmelsen om tiden, då lagen skall träda i kraft, och slutligen ingressen.

Den af herr Bokström sålunda gjorda hemställan bifölls af kammaren, i följd hvaraf nu först föredrogs § 1 af det utaf utskottet framlagda lagförslaget, hvilken § godkändes.

§§ 2—5.

Godkändes jemväl.

§ 6 hade följande lydelse:

»Barrträd, som, efter hvad här nedan i § 7 sägs, är att anse såsom undermåligt, må icke i form af rundt, biladt eller sågadt virke till in- eller utländsk ort skeppas eller i fartyg inlastas eller vid lastageplats till inlastning uppläggas, allt vid påföljd att virket tages i beslag och dömes förbrutet, så framt icke, på sätt i § 8 stadgas, vederbörligt tillstånd är gifvet till trädets afverkning för skeppning.»

Efter föredragning häraf anförde:

Herr Bokström: Herr talman, mine herrar! Såsom kammaren behagade erinra sig, äro de nu genomgångna paragraferna öfverensstämmande med kongl. förordningen den 10 september 1869 angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse på Gotland, och är sålunda hvad i dessa paragrafer upptagits redan nu gällande lag. Hvad som deremot nu följer är nya lagstadganden, påkallade af Gotlands läns landsting, och torde landstingets underdåniga framställning härom hafva utgjort anledningen, att Kongl. Maj:t öfver detta lagförslag begärt Riksdagens yttrande.

Då jag nu för min del beklagligen icke kunnat finna, att den af landstinget inslagna vägen leder till det af landstinget åsyftade, eftersträfvansvärda hufvudändamålet, så skall jag anhålla att, i all ödmjukhet och till den kraft och verkan det kan hafva, få såsom gotländsk riksdagsman afgifva mitt yttrande rörande detta lagförslag.

Detta förslag är byggt på tvenne från hvarandra skilda, till samma mål syftande principer. Den ena är den, att till skogsbörd företrädesvis lämplig mark skall som sådan bibehållas, för hvilket ändamål Kongl. Maj:ts befallningshafvande bemyndigats att förbjuda den enskilde skogsegaren att afverka sin skog, om Kongl. Maj:ts befallningshafvande finner, att skogens återväxt omöjliggöres eller äfventyras. Denna princip ligger till grund för den kongl. förordningen af år 1869 och den nu genomgångna delen af föreliggande lagförslag.

Den andra principen är den, att exportförbud skall meddelas för skeppning af ungskog till vissa uppgifna dimensioner, och är denna princip som ligger till grund för lagförslaget senare del, hemtad från Norrbotten—Vesterbottenslagen af år 1888.

Beträffande det tillägg, som är gjordt till 4 § enligt detta lagförslag, har jag icke tillåtit mig att derom besvara kammaren med något yttrande, då jag finner, att detta tillägg, om det också icke kan göra någon afsevärd nytta, dock ej kan göra någon skada. Ty värr kan jag icke använda samma motivering på lagförslaget senare del.

När nu en icke oväsentlig inskränkning utöfver den, som finnes i förordningen af år 1869, ifrågasättes uti den gotländske jordegarens rätt att, på sätt han finner för sig förmånligt, disponera öfver sina skogstillgångar, torde det icke vara ur vägen eller förmätet att uppställa den frågan, om en sådan inskränkning, som här särskildt afser förbud mot skeppning af ungskog, är af ett verkligen trängande behof påkallad. I det hänseendet lemnar, såsom mig synes, det statsrådsprotokoll, som är bifogadt Kongl. Maj:ts nådiga proposition n:o 5, fullständiga upplysningar, och jag anhåller att derpå få fästa kammarens uppmärksamhet. Rörande detta lagförslag hafva blifvit hörda den tillförordnade revirförvaltaren på Gotland, den ordinarie revirförvaltaren, öfverjägmästaren och kongl. domänstyrelsen.

På sid. 11 refereras den ordinarie revirförvaltarens yttrande, och han framhåller der, att detta exportförbud, öfver hvars tillämpning kontrollen torde komma att förete många svårigheter, visserligen kommer att hindra utförsel af 4 à 5 tums sparrar, *men att detta slag af virke emellertid endast i ringa mängd nu utföres.*

Den tillförordnade revirförvaltaren har med tystnad förbigått detta för denna frågas bedömande viktiga sakförhållande.

Öfverjägmästaren har deremot framhållit, att den af revirförvaltaren anförda omständigheten, att exporten af mindre sparrar nu är ringa, utesluter ej möjligheten af en ökad utförsel af detta virkeslag äfvensom export af pitprops, sedan tillgången på gröfre skog minskats, hvarjemte öfverjägmästaren påpekat, att, om än af de föreslagna lagbestämmelserna, af hvilka någon skada ej föränledes, *icke kunna förväntas några stora resultat,* är dock förebyggandet för framtiden af pitpropssaferkningar och dermed förenade faror för den gotländska grunda skogsmarken, som ofta öfvergår till impedimentartad hällmark, af betydelse för ön. Öfverjägmästaren har sålunda icke kunnat resonera bort den ordinarie revirförvaltarens påstående, att någon nämnvärd export af ungskog för närvarande icke eger rum, men han har dock ansett sig böra förorda lagen på grund af den uppkonstruerade möjligheten, att en sådan export i en framtid kan komma att ega rum — ett motiv, som väl icke rimligtvis kan anses vara af den styrka, att det redan nu, och således innan behofvet deraf inträdt, bör kunna läggas till grund för ett lagförslag i denna riktning.

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län m. m.

(Forts.)

Ang. åtgärder
till förekom-
mande af
skogsförödelse
inom Gotlands
län m. m.

(Forts.)

Kongl. domänstyrelsen yttrar i slutet af sid. 12: »Då den yngre skogen ej *ansåges* tillräckligt skyddad genom hittills gällande skogslag rörande denna landsdel, skall ett förbud mot export af mindre virkessortimenter verka i viss mån hämmande i fråga om saluafverkningen af dylik skog.» Ja, det låter alltid säga sig. Men då det förut är sagdt och icke af någon sakkunnig vederlagdt, att den der exporten af ungskog är helt obetydlig, så torde domänstyrelsens skäl i detta fall icke väga särdeles tungt. Domänstyrelsen har dessutom förebragt en del andra skäl, hvilka passa till hvilket förslag som helst, som augifver sig vilja verka för det mycket behjertansvärda ändamålet, att skogen bör skyddas. Men hvad domänstyrelsen dervid sagt, är blottadt på all utredning och bevisning om, att hvad som nu här föreslås verkligen är behöfligt och leder till det dermed afsedda målet. Det vill sålunda synas mig, att de sakkunniges motivering för detta lagförslag är ända till ytterlighet svag. Men äfven om man antager, att, såsom kongl. domänstyrelsen uttalat, den föreslagna lagen skulle i någon mån visa sig verksamt i den åsyftade riktningen, så beror dock effekten på en del andra omständigheter, som också torde tagas i betraktande.

Som kammarerna behagade finna, utgör detta exportförbud icke något hinder mot, att ungskogen får afverkas i huru stora kvantiteter som helst, blott att den icke skeppas, och sålunda är skeppningsförbudet icke något hinder för, att ungskogen möjligen skulle komma att försvinna. Men lagens effekt beror äfven på en annan omständighet.

Uti § 8 mom. 1 står på 4:e raden: »Finnes skäl vara för dylik afverkning, då må, der ej laga hinder eljest möter, tillstånd af förrättningsmannen gifvas till afverkning för skeppning.»

Denna bestämmelse är hemtad ur norrbottn-vesterbottens lagen, men högst väsentligt förkortad. I nämnda lag lyder motsvarande strof sålunda: »Finnes dervid slik afverkning vara med grunderna för en god skogshushållning öfverensstämmande, då må, der icke laga hinder eljest möter, tillstånd af förrättningsmannen gifvas.» — Hvad, som »öfverensstämmer med grunderna för en god skogshushållning», är sålunda ur gotlandslagen elimineradt, och förrättningsmannen har således der fått den allra vidsträcktaste fullmakt att pröfva en så grannlaga sak, som huruvida en enskild skogsegare skall få rätt att, på sätt han finner för sig förmånligt, använda sina skogstillgångar eller icke. Om det nu i allmänhet och äfven i Norr- och Vesterbotten är en högst betänkelig sak, att en sådan pröfningsrätt lägges i handen på en underordnad, möjligen äfven en ung och litet förfaren tjänsteman, hvilkens verksamhet blott undantagsvis och ofullständigt kan af hans öfverordnade kontrolleras och bevakas, så är en sådan obegränsad fullmakt, som skulle tillkomma revirförvaltaren i Gotlands län, ännu mer betänkelig. Jag vet väl, att den förkortade bestämmelsen i gotlandslagen söker sitt nödvändiga komplement i den omutbara rättskänslan och sakkunskapen, som man vill

finna hos förrättningsmannen, och jag vill visserligen hoppas, att detta komplement icke skall komma att saknas, men vi lefva dock i ofullkomlighetens värld och hafva inga garantier för att detta komplement alltid skall vara att påräkna. Kan endast den enskilde skogsegaren i sin supplik till revirförvaltaren, hvilkens bestyr med utstämplingen skola af supplikanten ersättas, göra suppliken så bevekande, att revirförvaltaren »finner skäl» vara, att utstämplingen må kunna ske, oberoende af, om dessa skäl hemtas från grunderna för en god skogsbushållning eller från andra håll, nå, då kommer utstämpling att ske, och då kommer också skeppning att få ega rum. Hvad är då med denna lag vunnet?

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län m. m.

(Forts.)

Man torde heller icke, då ett lagförslag, sådant som detta, framkommer och, såsom jag förut påpekat, gör en så väsentlig inskränkning i den enskilde skogsegarens rätt att på sätt han för godt finner förfoga öfver skogen på den mark han med full eganderätt besitter, vara alldeles oberättigad att fråga, om icke det behjertansvärda ändamålet kan på en annan väg, som mindre kränker enskild rätt, vinnas.

Till kammarens ledamöter har i dessa dagar blifvit utdelad en broschyr, »Några tankar om en af Sveriges största näringar», en broschyr, som väckt mycken uppmärksamhet både inom och utom Riksdagen. Författaren till denna broschyr framkastar deri den tanken, att en viss afgift skulle upptagas för allt virke, som exporteras från vårt land — en afgift, motsvarande återplanteringskostnaden för det exporterade virket. Han har beräknat denna afgift till en krona pr standard.

Jag vill nu alldeles icke tillåta mig att göra något uttalande, om detta förslag verkligen, såsom broschyrförfattaren ansett, skulle leda till det af honom åsyftade ändamålet, men jag vågar likväl uttala den tanken, att detta förslag är så beaktansvärdt, att det borde komma till pröfning, innan en sådan lag, som den här ifrågasatta, stiftas. Om man på gotlandsförhållandena skulle tillämpa de bestämmelser, broschyrförfattaren ifrågasatt, så ber jag få upplysa derom, att från Gotland årligen skeppas omkring 8,000 standard virke, hvilket skulle hafva till följd beredandet af medel till återplantering af omkring 800 tunnland om året. Jag är alldeles viss derpå, att, om endast tiondedelen af denna återplantering på Gotland kunde komma till stånd, så skulle den verka långt kraftigare, än hvad genom denna lagen blefve föreskrifvet.

Såsom jag förut tagit mig friheten framhålla, skulle resultaten af detta lagförslag — jag talar alltjemt om den *senare* delen af detsamma — om det af Riksdagen och regeringen antoges, vara mycket negativa. Det förhindrar icke ungskogens afverkning; det stadgar ingenting om återplantering; det förhindrar heller icke skeppning, derest revirförvaltaren vill »finna skäl» dertill. Jag nekar ju icke till, att några positiva resultat skulle komma att vinnas. Men bland dessa positiva resultat finnas dock några, som jag helst skulle

*Ang. åtgärder
till förekom-
mande af
skogsförödelse
inom Gotlands
län m. m.*

(Forts.)

vilja hafva Gotland befriadt ifrån. Detta förslag skulle nemligen skapa en ny art af lagöfverträdelser med åtföljande demoralisation, utöfver hvad som i den vägen presterats genom sviterna af den Kongl. förordningen af den 10 september 1869 som föranledt talrika angifvelser för skogssköfving såväl i många oträngda mål som äfven af motiv, som haft sin grund i helt andra bevekelsegrunder än omsorgen för skogens bevarande. Den allra största skadan af antagandet af ett sådant lagförslag skulle dock enligt mitt förmenande vara, att det skapade föreställningen, att nu vore någonting åtgjort, nu vore allting väl bestäldt, en föreställning, som, om den ock icke alldeles förhindrade, dock fördröjde vidtagandet af åtgärder, som kunde leda till det högst behjertansvärda hufvudändamålet.

Af dessa skäl är jag förhindrad att med min röst biträda detta förslag, och jag anhåller hos herr talmannen att få yrka afslag på den nu föredragna paragrafen.

Herr Larsson i Fole: Den nuvarande gotländska skogslagen har visserligen icke, såsom önskligt varit, helt och hållet kunnat förhindra skogsförödelse, men det oaktadt har lagen i allmänhet ansetts vara till nytta för skogens bestånd. Sedan lagen tillkom, hafva flera förslag varit väckta om skärpning af densamma, men dessa förslag hafva icke hittills rönt framgång; dels hafva de strandat hos landstinget och dels i ett fall hos Kongl. Maj:t. År 1891 kom ett nytt förslag från Konungens befallningshafvande till landstinget, hvaröfver landstinget skulle yttra sig. Det var det nuvarande förslaget, men dock vidlyftigare och mera inskränkande för de gotländska skogsegarne. I landstinget ansåg man sig dock icke kunna på rak arm besluta i frågan utan det sattes till en komité, som skulle närmare granska förslaget och afgifva sitt yttrande. Denna komité framkom med ett förslag likadant som det nu föreliggande. Det godkändes af landstinget och af Konungens befallningshafvande. Alla embetsverk och vederbörande, från hvilka med skäl kunde infortras yttrande, hafva blifvit hörda och hafva alla tillstyrkt förslaget, såsom tillförordnade revirförvaltaren, öfverjägmästaren, domänstyrelsen, med ett ord alla, med undantag af ordinarie revirförvaltaren, som visserligen afstyrkt förslaget, men deremot uttalat åtskilliga betänkligheter, men hans betänkligheter, hvilade på den åsigt, att han ansåg lagen vara för lindrig och för litet hindra skogsafverkningen. Han vill gå längre, men se det vilja återigen icke de gotländska skogsegarne vara med om. Ty dessa skogsegare, som normalt och med förstånd använda sin skog, vilja också hafva full frihet att använda den såsom de vilja.

Min länskamrat och ärade vän har åtskilliga betänkligheter mot detta förslag och de grunder, hvarpå det är bygd, och är af den åsigt, att det vore bättre att lemna full afverkningsfrihet mot skyldighet för jordegaren eller exportören att återplantera eller så skogsfrön, men det går sannerligen icke lätt på Gotland med skogssådd

eller återplantering. Ordinarie revirförvaltaren, som varit många år bosatt på Gotland och är fullt hemmastadd med denna hushållning, har sagt i sitt yttrande, att »den i författningen afsedda återplanteringen af skog i allmänhet gått trögt». Detta är sant. Man har försökt på flerfaldiga ställen med frösädd och skogsplantering, men det har gått trögt, om man än kan nämna undantagsfall, der det lyckats. Vi hafva försökt flerfaldiga gånger år efter år, men det vill icke lyckas. I allmänhet äro vårarne på Gotland för kalla och torra, och den skogbärande jorden är också i sig sjelf torr, så att det icke är stor förhoppning att återfå skog genom plantering; det går åtminstone mycket trögt. För öfrigt tror jag icke, att man kan sätta mycket förtroende till denna princip, som grosshandlaren Sörensen uttalar i sin broschyr. I det fallet skulle det icke blifva något hinder för afverkning af ungskog. Tvärtom har han den åsigt, att skogsegaren skall hafva rätt att afverka den när han vill, och han har kommit till det resultat, att största fördelen för skogsegaren är att efter verkställd sädd och plantering afverka skogen på nytt vid 25—35 års ålder. Men jag vill fråga herrarna och i synnerhet mina länskamrater, som vilja skydda ungskogen: kan man säga, att ungskogen skyddas, då den afverkas vid 25 års ålder, och är det sättet för jordegarna att erhålla den största nyttan af skogsmarken? Jag för min del tror det icke. På det viset skulle man för att erhålla största nyttan af sin skogsmark icke få någon annan skog än buskar och pitprops.

Som sagdt, förslaget är godkändt af landstinget och innan det kom till landstinget, hade det ursprungliga förslaget, som var mycket strängare mot skogsegarne och innehöll mera skydd för skogens bevarande, blifvit föredraget för hushållningssällskapen. Hushållningssällskapen äro underafdelningar af hushållningssällskapet, som finnas bildade på åtskilliga ställen öfver allt på landsbygden, derigenom att vissa kretsar sammanslutit sig. Det fins 12 gillen på hela Gotland. De hafva sammanträden i sammanhang med taxeringskomitéernas sammanträden och utställningar för præsiering af nötboskap och får. Dessa gillen hafva i allmänhet varit ganska talrikt besökta. Vid dessa gillens föredrog landshöfdingen det nuvarande skogslagförslaget sådant det ursprungligen var affattadt, och de flesta af gillena uttalade i hufvudsak den mening, att det vore nödvändigt att skogslagen för Gotland blefve på något sätt skärpt.

Under sådana förhållanden kan jag icke annat än anse, att såväl Gotlands befolkning i allmänhet har den åsigten, att lagen bör skärpas, som att detta förslag icke kan vara till skada, utan tvärtom till nytta. På dessa grunder och då vederbörande också tillstyrkt förslaget skall jag be att få yrka bifall till den föredragna § 6.

Herr *Norrby* instämde häruti.

Ang. åtgärder till förekommande af skogsfördelning inom Gotlands län m. m.
(Forts.)

*Ang. åtgärder
till förekom-
mande af
skogsförödelse
inom Gotlands
län m. m.*

(Forts.)

Herr von Krusenstjerna: Jag är väsentligen förekommen af den siste ärade talaren. Uti lagutskottet betraktade vi denna fråga såsom en ren gotländsk angelägenhet. Om denna landsdel med sina i mycket säregna förhållanden önskade en restriktiv skogslagstiftning, syntes det lagutskottet, såsom det äfven hade synts myndigheterna och Kongl. Maj:t, att den föreslagna lagen borde bifallas. Vi hafva nu visserligen hört en riksdagsman från Gotland, riksdagsmannen för Visby, uttala i viss mån ganska tänkvärda anmärkningar, och man kan således icke säga, att bland Gotlands målsmän råder fullständig enhällighet. Men, i allt fall, uttalandena i motsatt riktning eller för lagen äro dock så pass många och så tungt vägande, att jag hemställer, om man verkligen kan ensamt på grund af dessa anmärkningar från representanten från Visby våga att taga på sitt ansvar att förkasta en lag, som synes verkligen vara önskad af länet i dess helhet. Jag sade, att denna lag är önskad af länet i dess helhet. Den siste ärade talaren lemnade meddelanden i detta fall och jag vill endast ett ögonblick erinra härom. År 1891 var frågan före vid landstinget och förslag var framlagdt om en skogslagsstiftning i likhet med den för Norrbotten och Vesterbotten gällande, således mera utsträckt än det sedermera af landstinget antagna och af Kongl. Maj:t nu framlagda förslaget, nemligen i det afseendet, att det upptog förbud jemväl mot försågning af undermåligt virke. Landstinget erkände, att det behöfdes en skogslagstiftning, som gifve större skydd, men ville icke gå så långt som i detta förslag. Landstinget satte till en komité. Denna komité, der de båda representanter för gotländska landsbygden, som sitta i denna kammare, hade plats, tillstyrkte och framlade ett förslag, som var alldeles lika lydande med det sedermera af landstinget antagna, och så vidt man kan se, fans inom komitén icke den ringaste meningskiljaktighet. Ärendet kom sedan till 1892 års landsting, hvilket tillsatte ett utskott för frågans handläggning. Detta utskott förklarade sig finna förslaget ändamålsenligt och af behofvet påkalladt och tillstyrkte enhälligt komiténs förslag. Frågan kom sedan åter till landstinget och landstinget antog utan votering utskottets förslag. När så är och när, såsom vi kunna se, domänstyrelsen sedermera har sagt, att den finner förslaget vara till nytta; när vidare Konungens befallningshafvande varmt förordat förslaget, hemställer jag, om det kan finnas skäl att gå ifrån den önskan, som, så vidt jag kan förstå, hyses af det stora öfvervägande flertalet af Gotlands befolkning.

På dessa skäl tillstyrker jag bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Då jag, såsom synes af näst följande punkt, tagit mig friheten att yrka den ifrågavarande lagens utsträckning öfver hela landet, anser jag min skyldighet vara att försvara den kongl. propositionen.

Här har såsom skäl mot densamma hufvudsakligen föreburits, att man skulle kunna vinna samma ändamål på annat sätt. Vi

hafva väl alla fått mottaga en broschyr från grosshandlaren Sörensen och sett, att han anser, att man skulle kunna åstadkomma skogshushållning på ett bättre sätt och således icke behöfva tillgripa detta af honom s. k. förhatliga sätt att sätta förbud på ungskog. Men lika med den andre representanten från Gotland får jag säga, att, såvidt jag förstår att bedöma, är det ett palliativ, ett nödfalls-göra att plantera och så skog. Vill man bevara skogen, bör man vårda ungskogen och låta naturen sörja för skogens återväxt, låta skogen så sig sjelf. Då kan det blifva något bevändt dermed. Men att sköfva skogen och skapa vidsträckta fält, såsom ej sällan sker på Gotland och annorstädes i vårt land, är helt och hållet förkastligt. Det blir endast obetydlig och dålig skog man sedan får. Och så orimligt lång tid det fordras för skogen att växa upp igen! Det är ej, som då man sår och skördar en åker: man sår ena året och skördar det andra. Här är det ej heller så, som Sörensen säger, att återväxten tager en tid af 20 à 25 år. Nej, tag till 100 eller 150 år! Så lång tid torde det åtgå, innan man får någon nämnvärd skog att afverka. Det kan ju förut blifva litet smått att gallra ur, men det är en sak för sig. Nej, vill man ändamålet, vill man vårda skogen, måste man ock vilja medlet. Det finnes ingen annan råd, när man så länge sett egarne sjelfva förstöra i stället för vårda sin skog.

Men jag vill ej upptaga tiden längre, utan slutar med att yrka bifall till det nu framlagda förslaget, helst gotländingarne sjelfva ju i allmänhet vilja hafva det. Skola vi vänta, tills alla äro med derom, blir det aldrig lag, till skada för Gotland och hela landet.

Herrar *Ekströmer* och *Fredholm* i Saleby instämde häruti.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Herr talman, mine herrar! Då chefen för finansdepartementet är förhindrad att här närvara, torde det tillåtas mig att yttra några ord i denna fråga.

Utaf den redogörelse, som lemnats af den ene af Gotlands landsbygds representanter och som sedermera kompletterats af den ärade vice ordföranden i lagutskottet, är det redan för herrarne känt, med hvilken enhällighet de åsigter, som i författningsförslaget fått sitt uttryck, blifvit på Gotland omfattade. Derutaf framgår enligt min tanke klarligen, att det förefinnes ett behof af föreskrifter i den rigtning, som nu är ifrågasatt.

Den ärade representanten för Visby började sitt anförande med, att han ansåge författningen icke behöflig, och anförde till stöd derför några uttryck, som förekomma i den redogörelse, den kongl. propositionen innehåller för skogstjenstemännens yttranden i saken. Om man läser propositionen i dess helhet, tror jag dock, att hvar och en skall kunna få det intryck, att här någonting verkligt behöfver göras.

Det är en omständighet, som ännu icke blifvit påpekad, men

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län m. m.

(Forts.)

Ang. åtgärder
till förekom-
mande af
skogsförödelse
inom Gotlands
län m. m.
(Forts.)

som jag skulle vilja fästa uppmärksamheten på. Det är, att, då förordningen af år 1869 tillkom, den föregåtts af en utredning rörande skogsförhållandena på Gotland. Vid denna utredning gjordes en beräkning öfver hvad som årligen skulle kunna skeppas utöfver hvad som behöfdes för husbehovet, och man kom då till det resultat, att redan en skeppning på 800,000 kubikfot öfverskrede ett välbetänkt aulitande af skogstillgången. Såvidt jag vet, finnes icke någon senare utredning, som har vederlagt den, som egde rum år 1868, utan man får väl antaga, att förhållandena i afseende å skogstillgången sedermera hafva gestaltat sig ungefär lika som då. Men om man nu tillser, hvad som under de senare åren utskeppats, tror jag, att man skall komma till det resultat, att en betydlig öfverutskeppning har egt rum. Landshöfdingen upplyser i femårsberättelsen för åren 1881—1885, att för hvart och ett af dessa år hade utskeppats 1,275,000 kubikfot, d. v. s. således minst 50 procent mer än 800,000 kubikfot. Under tidsperioden 1886—1890 har utskeppningen pågått i ungefär enahanda omfång. Det är således under loppet af tio år, som en så stor skeppning egt rum. Under den föregående tioårsperioden hade utskeppningen visserligen varit mindre. Den utgjorde då omkring 6 à 700,000 kubikfot. Men om jag ser på utskeppningen i dess helhet under alla dessa år, är det alldeles tydligt, att den icke obetydligt öfverstigit hvad man år 1868 antog såsom lämpligt.

På grund af dessa förhållanden och de omständigheter, som förut äro anförda till stöd för att Gotlands befolkning, i stort taget, sjelf önskar denna författning, hemställer jag, huruvida icke kamraren skulle anse lämpligt att bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Bokström: Jag skall anhålla att få i största korthet bemöta några af de i denna fråga gjorda yttranden.

Det är framhållet såsom en bevekande omständighet, att de flesta af öns hushållsgillen förenat sig om detta lagförslag. Ja, det är riktigt, men jag befarar, att alltför stort afseende fästs dervid. Hushållsgillena i Gotlands län äro i det närmaste identiska med taxeringsnämndernas ledamöter inom de särskilda taxeringsdistrikten å landsbygden, så att, när taxeringsnämnderna slutat sina förhandlingar, vidtagna hushållsgillena. Det är alls icke sagdt, att dessa ledamöter, som äro utsedda för att vara ledamöter i taxeringsnämnderna, också äro så intresserade af och så hemmastadda i de frågor, som behandlas af hushållsgillena, att deras uttalanden kunna hafva någon vidare betydelse såsom uttryck för den allmänna meningen i orten, synnerligen om gillet inskränkt sig till att utan öfverläggning godkänna framställd proposition om ett på förhand uppsatt förslag till gillet beslut. Det är icke heller sagdt, att dessa ledamöter hafva haft tillfälle ens att taga reda på de frågor, som skola föredragas inför hushållsgillena och kunna göra sina meningar i dessa hänseenden gällande mot den, som gillenas ordförande, lands-

höfdingen i länet, vill ha fram såsom gillet s. k. åsigt. Flera hushållsgillen hafva ock på det bestämdaste protesterat emot detta lagförslag.

Det är af herr statsrådet och chefen för civildepartementet framhållet, att det före år 1869 gjordes en utredning rörande skogstillgången på Gotland, och att dervid befans, att det utan olägenhet skulle kunna skeppas 800,000 kubikfot om året. Ja, det har sin rättighet, att sådan *uträkning* blifvit gjord, men denna uträkning är ingalunda grundad på någon så omfattande verklig utredning, att densamma kan tillmätas något afgörande vitsord för bedömmande af frågan om skeppningen af virke står i riktigt förhållande till skogskapitalet. En sådan utredning skall naturligtvis grundas på vidtomfattande noggranna undersökningar; men sådana hafva icke blifvit verkställda här vid lag. Och den omständigheten, att skeppningen nu är 1,200,000 kubikfot, bevisar i och för sig ingenting om att utskeppningen är för stor.

Jag för min del är alldeles öfvertygad om, att, derest kommunalstämmorna i Gotlands län, som säkerligen skulle hafva varit mera intresserade i denna sak än landstingen, fått tillfälle att häröfver yttra sig, hvilket icke bereds dem, intrycket af den allmänna meningen på Gotland om detta lagförslag skulle hafva blifvit annorlunda; och kanske, derest Kongl. Maj:t skulle finna skäl att, innan Kongl. Maj:t för sin del godkänner detta lagförslag, höra kommunalstämmorna, Kongl. Maj:t skulle rygga tillbaka från att godkänna det samma.

Herr Larsson i Fole: Herr talman, mine herrar! Den ärade talare, som sist hade ordet, gjorde den invändning mot hvad jag anförde såsom ett bevis på, att allmänheten vore benägen för dylik skogslagstiftning, att ledamöterna i taxeringskomitéerna måhända icke satt sig in i frågan och gjort sig reda för hvad lagen innehåller etc. Men det må nu vara, att det förslag, som utgick från Konungens befallningshafvande och var föredraget der, ej blifvit i alla afseenden gilladt vid dessa möten. Jag sade ingenting annat än hvad som står i den kongl. propositionen, att de flesta af gillena uttalat sig för den önskan, att en skärpt skogslagstiftning skulle komma till stånd; och detta står jag för.

Han sade äfven, min ärade vän, att det bestämdt var flera gillen, som protesterade emot en förnyad eller tillökt, skärpt skogslag. Huruvida detta kunde vara förhållandet, vet jag ej, ty jag var ej med vid alla gillena. Men det står i propositionen, att »tre gillen uppgifvit, att inom deras områden ingen egentlig skogssköfving förekommit», och därför hafva de icke lemnat sitt understöd åt den då föreslagna lagen. Detta kan man ju icke kalla för protest mot lagen. De öfriga gillena, hos hvilka frågan blifvit föredragen, hafva enhälligt uttalat den mening och den önskan, att lagen skulle blifva skärpt.

Herr Bokström sade äfven, att det skulle hafva varit förmånligare, om frågan blifvit hänskjuten till kommunalstämmorna och

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län m. m.
(Forts.)

Ang. åtgärder de fått afgifva yttranden i saken. Deremot har jag ingenting att till förekommande af invända, ty jag tror, att deras uttalanden blifvit alldeles öfverensstämmande med hvad som här föreligger. Men jag vill dock nämna inom Gotlands skogsförödelse i detta sammanhang, att hushållsgillena icke allenast bestå af ledamöter i taxeringskomitéerna, utan af många andra, som infinna sig vid dessa tillfällen, och hvart och ett af dessa gillan representerar en befolkning af 3 à 4,000 personer, således i medeltal hvad kommunerna på fastlandet bestå af.

(Forts.)

Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag i denna del.

Härmed var öfverläggningen i i detta ämne slutad; och sedan propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, blef den ifrågavarande paragrafen af kammaren godkänd.

Återstående §§ 7—13 blefvo likaledes godkända.

Slutligen hade utskottet föreslagit ett så lydande öfvergångsstadgande:

»Denna förordning träder i kraft den 1 juni 1894, då nådiga förordningen den 10 september 1869 angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse på Gotland upphör att gälla.»

I fråga härom anförde:

Herr von Krusenstjerna: Af ingressen behagade kammaren se, att utskottet föreslagit, det Riksdagen ville för sin del antaga detta författningsförslag och i öfverensstämmelse dermed också tillstyrkt, att titeln: »förordning» skulle ändras till »lag». I enlighet härmed hemställer jag, att äfven i detta stycke om lagens trädande i kraft orden »denna förordning» måtte ändras till »denna lag».

Det ifrågavarande öfvergångsstadgandet godkändes med den af herr von Krusenstjerna föreslagna ändring.

Den af utskottet föreslagna *rubriken* till lagförslaget godkändes jemväl.

Slutligen förklarades utskottets *hemställan* vara genom kammarens redan i ämnet fattade beslut besvarad.

Under *punkten 2* hemställde utskottet, att en af herr *N. Petersson* i Runtorp inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 80, om tillämpning af den föreslagna lagen för Gotlands län äfven för det öfriga landet, med undantag af de delar som redan egde lag för vården af enskilda skogar, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Petersson i Runtorp. Herr greve och talman! Jag vet icke riktigt, hur jag skall börja, men jag kan ej annat än beklaga, att jag har sådan otur med mina förslag i skogsfrågor. Vore det

endast jag sjelf, som hade de åsigter, hvilka ligga till grund för mina förslag, skulle jag taga saken lugnt och försöka reda mig ändå. Men då så icke är, har jag icke kunnat underlåta att upptaga saken ännu en gång; och hvarför jag nu föreslagit, att gotlandslagens bestämmelser skulle blifva gällande för alla de öfriga länen, som icke redan ega lag för vården af enskilda skogar, är att, sedan jag försökt på alla möjliga sätt, såsom herrarne nog veta, att få en lag mot skogsförödelse, så är nu här en till hands, och jag har tänkt, att när Gotland fick en sådan lag, kunde den äfven tillämpas i de öfriga länen.

Nu säger utskottet i dessa rader, att det är så många olikheter emellan Gotland och de öfriga länen, att lagen icke kunde tillämpas på dem. Jag nekar icke, att det finnes olikheter mellan dem och Gotland, men *en* likhet fins och det är, att skogsförödelsen går lika bra på fastlandet som på Gotland, så vidt jag sett. Nu är det godt och väl, att man har skyddat Gotland, men hvarför man skall vara likgiltig för, huru det tillgår i länen för öfrigt, det är en fråga, som jag vill ställa till utskottet. Det kunde nog hafva svarat något mer i denna sak, och nu skulle jag begära en återremiss till utskottet, men som jag hört, att Första Kammaren redan bifallit utskottets hemställan, så tjenar det icke till något.

Jag skall icke vidare utbreda mig om behofvet af en skogslag, ty jag är ej ensam om att inse det och flere hafva yttrat sig deröfver. Men jag kan icke annat än beklaga, att jag icke kommer någon väg med mina försök. En sak vill jag emellertid säga, när jag har ledamöter af statsrådet här, nemligen att jag vill efter detta öfverlemnna saken till Kongl. Maj:t, som får se till hvad som kan göras deråt. Jag vill icke vidare blottställa mig, utan vill nu anhålla, det Kongl. Maj:t måtte så snart som möjligt komma in med ett förslag, ty jag vet ingen utväg, men något måste göras. Det går icke bra i längden som det nu går till. Härmed får jag låta mig nöja. Jag skall icke vara vidlyftigare än utskottet varit i denna fråga.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, N:o 62, hade Herr *H. Hammar skjöld* föreslagit, att Riksdagen ville besluta aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och efter vederbörande landstings hörande för Riksdagen framlägga förslag till förordning angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Kalmar län.

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Kalmar län.

Utskottet hemställde emellertid i förevarande punkt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ang. åtgärder
till förekom-
mande af
skogsförödelse
inom Kalmar
län.

(Forts.)

Efter det denna utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af motionären

herr Hammarskjöld, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Det kan nog hända att, om jag känt denna frågas föregående historia, när jag skref min motion, hade motionen blifvit oskrifven eller åtminstone fått en mera bestämd form. Sådan den nu är affattad, hade jag verkligen icke väntat mig, att lagutskottet skulle annat än afstyrka den. Men nog anser jag, att det första skäl, utskottet anför, icke är riktigt befogadt. Utskottet säger, att »motionären icke lemnat någon närmare utredning om förhållandet beträffande skogarne inom Kalmar län eller omfånget och beskaffenheten af den skogsförödelse, som der uppgifves hafva egt rum». Jag tycker, att det är litet för mycket fordradt af en motionär, att han skall komma med en statistisk utredning, huru mycken skog är nedhuggen eller huru mycken mark är barhuggen, i synnerhet som jag icke vet, att det finnes material till dylik statistik.

Det andra skälet för utskottets afstyrkande är, att utskottet tycker, att det bör vara befolkningen i orten, som genom landstinget uttrycker sin önskan om en skogslagstiftning. Det måste jag nu erkänna, att det skälet är mycket mer viktigt. Men huru går det, när befolkningen sålunda uttrycker sin önskan? Kronobergs läns landsting antog på 1870-talet ett förslag till skogslag och inlemnade detsamma till stadfästelse af regeringen. Men deraf vardt intet, ty förslaget drunknade i domänstyrelsen. Så kom för 2 år sedan Kalmar läns södra landsting med liknande förslag. Det sändes till domänstyrelsen och fick samma öde. Domänstyrelsen tycker, att det icke är så farligt med skogen och att återväxten egentligen icke är hotad. Det hjälper icke, att vi der nere i den landsändan tycka att det ser bedröfligt ut med våra skogar, när domänstyrelsen i alla fall säger att det står väl till. För öfrigt säger domänstyrelsen, att insigten om nödvändigheten af att vårda skogen bör komma på öfvertygelsens väg. Ja, det tycker jag med, men vi skilja oss med afseende på tiden, ty jag tror icke, att denna öfvertygelse kommer förr än skogen är slut eller i det närmaste slut. Och i allmänhet brukar man ju tycka, att det är väl sent att icke börja tänka på att bota en sjuk, förrän han redan ligger i själtåget. Nu går det således på det viset, att om landstingen komma till regeringen med förslag, som de sjelfva gjort upp, så drunkna dessa i domänstyrelsen. Kommer en enskild motionär, såsom nu jag, säger lagutskottet: »det der skall ni icke befatta er med, det hör landstinget till». Gifver nu Riksdagen lagutskottet rätt, såsom det naturligtvis går, så stå vi stackars småländingar och stampa i en återvändsgränd, ur hvilken jag åtminstone icke kan finna någon utgång.

Min mening med denna motion var nu egentligen icke att få en gotlandslag med inskränkning i rätten att hugga skog till vissa dimensioner och dylikt, ty jag tror, att det vore ett impopulärt för-

slag, då man är rädd för ingrepp i eganderätten. Jag hade endast tänkt mig att få en lag, som bestämde, att den, som hugger ned skog, skulle plantera skog igen. Men det är icke en lätt uppgift att åstadkomma en sådan lag, det medgifver jag.

När nu Första Kammaren redan afslagit min motion, är det tydligt, att jag icke har något yrkande att göra.

Ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Kalmar län.

(Forts.)

Vidare anförde:

Herr von Krusenstjerna: Den ärade motionären är icke riktigt belåten med lagutskottet. Jag ber dock få fästa hans uppmärksamhet uppå att, fastän han sjelf, såsom han nyss förklarar, icke väntade att hans motion skulle tillstyrkas, utskottet dock framhållit, att det funnit syftet med motionen beaktansvärdt.

Motionären vände sig mot det första skälet, som åberopades af lagutskottet, eller att det icke finnes tillräcklig utredning rörande omfattningen af skogsförödelsen. Jag hemställer, om någon egentlig utredning angående skogsförödelsen kan anses lemnad, när han endast åberopar ett generellt yttrande af Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kalmar län, att »afverkningen fortgått hejdlöst» och att »afverkningen bedrifves i en utsträckning, som betydligt öfverskrider skogens återväxt», men Kongl. Maj:ts befallningshafvande lemna icke några siffror och angifver icke närmare, om detta omdöme gäller hela länet eller endast viss del deraf.

Motionären vände sig ock mot lagutskottets sista skäl, eller att ärendet enligt utskottets uppfattning borde hafva kommit in i samma ordning som gotlandslagen, och han nämnde, att en del landsting verkligen framlagt förslag till en restruktiv skogslagstiftning, men dessa förslag skulle hamnat i domänstyrelsen, icke kommit vidare, utan drunknat der. Vidare sade han, att om nu Kalmar läns landsting göra detsamma, kommer det att gå på samma sätt; det stannar i domänstyrelsen. Deremot vill jag erinra, att det landsting, hvar till motionären närmast hör, eller Norra Kalmar läns landsting, har mig veterligen icke uttalat sig i denna fråga, och icke heller hafva till landstingsområdet hörande riksdagsmän understött denna motion, såsom annars ofta är vanligt. Och hvad motionären yttrade, att de förslag, som inkommit till domänstyrelsen, drunknat der, och att så skulle det gå med denna fråga också, det vederlägges ju just af gängen utaf det ärende, som nyss behandlades i kammaren eller gotlandslagen.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Ekströmer: Oaktadt jag är väsentligen förekommen af den ärade motionären, ber jag dock att till stöd för hans åsikter få yttra några ord.

Jag är i likhet med honom fullt öfvertygad om behovet och nyttan af en skogslagstiftning för Kalmar län och för öfrigt icke

*Ang. åtgärder
till förekom-
mande af
skogsförödelse
inom Kalmar
län.*

(Forts.)

blott för Kalmar län, utan äfven för de andra småländska länen, och jag skulle vilja tillägga för hela landet. Men om en sådan skogslagstiftning skulle komma till stånd, anser jag, att den bör grundas på att bevara återväxten genom kvarlemnande af fröträd eller ämnen till fröträd vid all skogsafverknning och låta dessa fröträd qvarstå, till dess marken blifvit besädd. Detta är det enda sättet att skydda återväxten. Ty tiden är ännu icke inne att kunna tvinga de många hemmansegarne att så och plantera ny skog, och derfor kan en dylik lag icke genomföras. Derjemte vill jag tillägga, att det vore önskligt, att tillräcklig husbehofsskog afsattes, och derfor bör i en blifvande lag bestämmelser intagas derom, att husbehofsskogen må få qvarstå.

Jag skall icke göra något yrkande.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll Kammaren utskottets hemställan.

§ 8.

*Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.*

Föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 10, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 än äfven väckta motioner om ändring af vissa bestämmelser i nämnda lag.

Kongl. Maj:t hade den 8 sistlidne december till Riksdagen aflåtit följande proposition n:o 15:

»Under åberopande af bifogade i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt 87 § regeeringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande af kyrkomötet, på sätt dess här bilagda underdåniga skrifvelse utvisar, för dess del godkända förslag till

Lag

*om tillägg till 26 mom. § 1 i lagen angående tillsättning af
presterliga tjänster den 26 oktober 1883.*

Som vid prestval inom vissa församlingar i riket visat sig, att ett mycket ringa antal röstberättigade kommit att i valet deltaga, af anledning att större delen af den manliga befolkningen oafbrutet under längre tid varit å aflägsna orter frånvarande för idkande af sjöfart, fiske eller annan handtering, alltså varder härigenom förordnad, att § 26 mom. 1 i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883 skall erhålla ett tillägg, så lydande:

Utän hinder af hvad här ofvan i detta moment är stadgad om utöfning af rösträtt, må, uppå framställning af församling, der vid prestval rösterna skola efter upprop afgifvas, Konungen, om han finner ortsförhållandena föranleda dertill, förordna, att, i händelse

gift röstegande eller ombud för honom vid nämnda upprop icke låter sig afhöra, den röstegandes hustru, der hon vid uppropet sig anmäler, eger att vid valet utöfva mannens rösträtt, så framt hon är välfrejdad, tillhör svenska kyrkan och ej gjort anmälan om utträde ur densamma.»

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af prästerliga tjänster m. m.

Och hemställde utskottet, under *punkten 1* af föreliggande utlåtande, att propositionen måtte af Riksdagen antagas.

(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Redelius: Angående gift qvinnas rätt att vid prestval rösta i stället för sin man fans i den prestvalsförordning, som var gällande före 1883, ett stadgande af följande innehåll: »är mannen frånvarande, röste hustrun». Någon olägenhet af denna gamla rättighet för gift qvinna har jag för min del icke erfarit; men icke desto mindre saknas denna rätt i nu gällande lag i ämnet af 1883. För min del hade jag trott, att detta utelemnande egt rum af förbi-seende, och att vederbörande, som skrifvit den nya lagen, utslutit detta stadgande utan att tänka på, att denna rätt sålunda framtogs gift qvinna. Nu förefaller det emellertid, att döma af den föreliggande kongl. propositionen, som om Kongl. Maj:t icke ämnar återgifva åt den gifta qvinnan denna urgamla rätt. Det synes, som om den med afsigt vore henne beröfvad. Ty endast undantagsvis för ett särskildt specificerad fall och med iakttagande af en mängd omgångar, som för mig synas öfverflödiga, skulle gift qvinna kunna återfå den. För min del är jag af den mening, att ett stadgande är önskligt och behöfligt för att återgifva gift qvinna denna rätt, men i hela den utsträckning, hvori den fordom tillkom henne, och jag anser således, att den ifrågavarande paragrafen borde hafva ungefär följande lydelse: I händelse gift röstegande eller ombud för honom icke låter sig afhöra, må den röstegandes hustru ega att vid valet utöfva mannens rösträtt.

Hade ett sådant förslag förelegat, så har jag den uppfattningen, att det icke skulle rönt motstånd hvarken hos kyrkomötet eller Riksdagen. Deremot, såsom frågan nu står, är det svårt att komma dit, ty det är ju för ingen obekant, att om denna kammare nu fattar ett annat beslut än Första Kammaren fattat, så är frågan för denna Riksdag förfallen, och sålunda skulle denna rätt, som åtminstone skulle gifvas åt vissa hustrur, icke ens tillkomma dem. Detta har dock icke hindrat mig från att begära ordet och besvära kammaren med ett förslag, emedan jag tänker, att frågan, om den nu förfaller, otvifvelaktigt skall komma igen senast om fyra eller fem år och då komma igen i en bättre, fullständigare och rättvisare form än nu. Under förutsättning, att kammaren har samma uppfattning som jag, nemligen att qvinnan i allmänhet bör ega denna rätt, skall jag, för att såväl uttala min mening i frågan som bereda kammaren tillfälle att uttala sig deri, tillåta mig framställa ett yrkande, oakadt jag

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af presterliga tjänster m. m. visserligen vet, att ett bifall dertill skulle hafva samma effekt som ett afslag. Mitt yrkande är, att ifrågavarande paragraf må erhålla följande lydelse: *I händelse gift röstegande eller ombud för honom icke låter sig afhöra, må den röstegandes hustru ega att vid valet utöfva mannens rösträtt.*

(Forts.)

Jag hemställer, herr talman, om proposition på bifall till detta yrkande.

Herr Hedin: Jag skall taga mig friheten anhålla, att kammaren behagade utan några omsvep afslå det föreliggande förslaget. Denna present från kyrkomötet förefaller mig mycket litet tilltalande. Antiquveradt till formen och reaktionärt till innehållet bär förslaget i dubbel måtto sitt upphofs välbekanta drag.

Skulle det verkligen vara skäl, att Andra Kammaren nu i kyrkomötets spår beslöte sig för att återupplifva en för oss alldeles ny lagstiftningsform, nemligen att uti lagtexten inrycka lagens motivering, såsom här har skett? Jag säger, att förslaget är reaktionärt till innehållet och det icke blott därför, att det vill återgifva åt, såsom den förre talaren uttryckte sig, en del gifta kvinnor en rätt, som förut var medgifven åt samtliga, då hufvudern icke sjelf utöfvade sin rösträtt, utan reaktionärt i synnerhet därför, att det vill inblanda Kongl. Maj:t i medgifvande af en sådan rätt såsom undantag och tillåta Kongl. Maj:t att ena gången medgifva åt en församling en dylik rätt och att den andra gången förneka den. Jag för min del tycker icke om detta första steg till att låta Kongl. Maj:t få på en slags administrativ nådeväg inblanda sig i bestämmelser om rösträtt och dess utöfning.

Det stadgande, som den föregående talaren antydde, nemligen 19 § i prestvalsförordningen af 1843, men hvilket han icke alldeles fullständigt citerade, lyder: »Rösträttighet utöfve hufvudern, men är han frånvarande och skriftlig voteringsedel eller muntlig fullmakt icke lemnat, röste hustru. Lag samma vare, om han under förmyndare satt är». Detta stadgande betecknade den föregående ärade talaren i förbigående också såsom urgammalt. Jag vågar icke påstå, att detta uttryck är alldeles korrekt. Det beror på hvad man menar med urgammalt, men visst är, att beteckningen är i så måtto riktig, som detta stadgande icke kommit in i lagen först genom 1843 års prestvalsförordning.

Det är illa, att denna rätt en gång försvunnit, men då man nu vill hafva den tillbaka, så bör man återfå hela den fulla rätten i stället för denna lilla skenreform, som kommer att stå hindrande i vägen för ett återbekommande af den fulla rätt, hvilken var stadgad i 1843 års förordning, och som medgifver denna rätt endast på ett sådant sätt, att man på detta område anvisar en väg för Kongl. Maj:t att inblanda sig i rösträttsbestämmelser och på administrativ nådeväg, jag använder detta uttryck ännu en gång, låter Kongl. Maj:t förneka rösträtt eller bevilja den. Det är icke någon

skada, om kammaren afslår denna lag och föredrager att vänta några år på en fullständig reform.

Jag vågar icke på stående fot yrka bifall till den af den föregående talaren föreslagna redaktionen af lagparagrafen, hvilken förefaller mig i ett hänseende vara mindre fullständig än bestämmelsen i paragraf 19 af 1843 års förordning, och jag anhåller därför om afslag å utskottets hemställan.

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af presterliga tjänster m. m.
(Forts.)

Herr Hazén: Herr talman, mine herrar! Äfven jag är af den mening, att det vore högst välbetänkt, om vi återfinge den rätt, som var åt qvinna tillerkänd i den närmast föregående prestvalsförordningen. Då emellertid ett beslut i denna rigtuing icke kan vinna sanktion förrän fyra eller fem år härefter, då ett nytt kyrkomöte tillstundar, så anser jag att det vore välbetänkt af en hvar, som i denna punkt vill så mycket som möjligt häfda qvinnans rösträtt, på det att det må blifva henne förunnadt att åtminstone i någon mån återfå denna rättighet, att avsluta sig till den föreliggande propositionen. Äfven om vi nu skänka dem vårt bifall, hafva vi icke dermed begrafvit frågan, ty jag är förvissad att, då den är rättvis och billig, den skall komma igen. Det kännes hårdt för en valförrättare att nödgas afvisa en qvinna, som kommer och vill representera sin man. Det har händt i den bygd, derifrån jag är, att en qvinna kommit med voteringsedel från sin i Amerika varande man, men jag har nödgats bortvisa henne. Då lemnade hon sin sedel åt en bredvidstående granne, och han fick utöfva den rösträtt, som hon icke kunde få utöfva. Jag tror, som sagdt, att frågan är så billig, att, om den några år härefter ånyo väckes, den icke kan begrafvas. Låtom oss därför gifva qvinnan i detta afseende så mycket, som vi nu kunna gifva, ty det kommer icke för tidigt. Qvinnan är ofta många gånger mer än mannen intresserad af prestval och dervid beröras så många fina och ädla strängar, att de icke böra förstummas.

Herr talman, jag skall därför, enär jag önskar att så mycket som möjligt och så snart som möjligt återgifva åt qvinnan denna gamla rätt, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Redelius: Då jag nedskref det ändringsförslag, på hvilket jag nyss begärde proposition, lefde jag i den tanken, att, då jag inskränkte den föreliggande propositionens omfång så mycket som skedde, så att jag ur det kongl. förslaget uteslöt de flesta orden, så att endast ett mindre antal blefvo kvar, den af mig föreslagna ändringen skulle ligga innanför den kongl. propositionens gränser, men min uppmärksamhet har nu blifvit fäst derpå, att så icke är fallet, och jag finner nu, att orden visserligen i mitt förslag äro mycket mindre till antalet, men innehållet är mycket mycket större. Jag ber därför att få återtaga mitt yrkande och i stället yrka rent afslag å den kongl. propositionen.

Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.

(Forts.)

Herr Elowson: Den nu föreliggande frågan har visserligen icke mycket stora dimensioner, men den har ändock sin betydelse såväl i praktiskt som i religiöst hänseende. I sistnämnda afseende tror jag vi kunna vara lyckliga deröfver, att det är en allmän regel i vårt land, att man och hustru hafva samma religiösa intressen. Om så är förhållandet, anser jag det vara en fördel, att hustrun kan i mannens frånvaro utöfva hans rösträtt vid prestval. Det har erinrats derom, att enligt 1883 års prestvalsförordning gift qvinna saknar denna rätt, men att hon hade en dylik rätt enligt 1843 års förordning. Såvidt jag vet, gjorde sig ingen missbelåtenhet gällande deröfver, att hustrun hade denna rätt, och jag tror, att det är en olägenhet, att hon gått miste om densamma.

Jag utgår nu från den öfvertygelsen, att Andra Kammarens majoritet vill restituera den rätt hustru haft att i mannens frånvaro deltaga i prestval. Då uppstår den frågan: hvilken väg skall man gå för att uppnå detta mål? En talare trodde, att genom antagandet af Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition, som af lagutskottet tillstyrkts, man närmade sig detta mål. För min del tror jag motsatsen. Jag hyser nemligen den åsigten, att man genom ett bifall snarare skulle komma att aflägsna sig från det önskvärda målet. Om jag antager, att i enlighet med detta förslag i en eller annan församling man beslutar att gå in till Kongl. Maj:t med ansökan, att hustru måtte få den ifrågavarande rätten och denna rätt beviljas, skulle man kunna tänka sig — jag vill icke påstå, att det blir så, men det skulle kunna tänkas — att detta blifver en slags privilegiefråga för hustrun i dessa församlingar, och att nämnda privilegium skulle stå hindrande i vägen, derest Kongl. Maj:t och Riksdagen i en framtid vill ändra lagen. Men om så likväl icke skulle ske, anser jag dock, att förslaget, om det blefve antaget till lag, komme att föranleda praktiska oegentligheter och förvecklingar. Det är väl bekant, att pastorat i vissa trakter bestå af flera socknar. Der kan det hända, att man i en församling begär och får sig tillerkänd den ifrågavarande rätten för hustru att i visst fall vid prestval utöfva rösträtt, och att för en annan församling i samma pastorat dylik begäran icke framställes, och då kan vid val af kyrkoherde uppstå förveckling.

Jag tror således, att ett antagande af Kongl. Maj:ts nu föreliggande proposition skulle leda oss från det mål, som är önskvärdt att vinna, eller att återbörda åt hustru den rätt, hon förut haft att i mannens frånvaro vid prestval få utöfva dennes rösträtt. Detta är för mig hufvudsakligen bestämmande, då jag nu ber att få instämma i det yrkande om afslag å den kongl. propositionen, som nyss gjorts.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Gilljam: Herr grefve och talman, mine herrar! Då den departementschef, på hvars föredragning ifrågavarande proposition afläts till Riksdagen, är

bortrest från staden, skall jag bedja att få nämna några ord till belysning af hvad jag tror varit den ledande tanken hos honom, då han hos Kongl. Maj:t framställde förslag derom, att Kongl. Maj:t skulle till Riksdagen aflåta denna proposition i öfverensstämmelse med hvad kyrkolagskomitéu föreslagit och 1893 års kyrkomöte för sin del godkänt.

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af presterliga tjänster m. m.

(Forts.)

Den förste talaren trodde, att det endast var genom förbiseende eller glömska, som den rätt för gift qvinna att i mannens frånvaro kunna få utöfva hans rösträtt vid prestval, hvilken varit henne tillerkänd i förordningen om prestval af år 1843, blifvit förbigången i motsvarande lag af år 1883. Jag tror dock icke, att så varit förhållandet, utan jag föreställer mig, att det varit af särskilda skäl som det sådant uttalande egt rum.

Den nuvarande propositionen leder sitt ursprung från en motion, afgifven af ett lekmannaombud vid 1888 års kyrkomöte. Denna motion afsåg hufvudsakligen att afhjelpa åtskilliga missförhållanden vid prestval, som egde rum i skärgårdsocknar, der en stor del af den manliga befolkningen under längre tid var borta på olika för rättningar, såsom fiske eller sjöfart på aflägsnare eller närmare farvatten. Redan vid 1888 års kyrkomöte väckte förslaget några betänkligheter, ehuru jag tror, att det i det hela mottogs med bifall. Betänkligheterna härledde sig derifrån, att förslaget syntes i någon mån komma i kollision med bestämmelserna i kommunalförvaltningarna af 1862. Bestämmelserna om rösträtts utöfvande vid prestval sammanhännga med rösträttsbestämmelserna vid kyrkostämman, och dessa bestämmelser vid kyrkostämman sammanhännga åter med rösträttsbestämmelserna i kommunallagarna. Om man ser på den paragraf i kommunallagarna, som bestämmer rösträtten och sättet för dess utöfvande, skall man finna, att till och med det förslag, om hustrus behörighet att utöfva mannens rösträtt, som nu är framlagdt för Riksdagen, icke står i full öfverensstämmelse med denna paragraf, utan bör betraktas såsom ett undantag. Detta synes ock hafva varit anledningen, hvarför, när kyrkomötets skrivelse i detta ärende öfverlemnades till den komité, som haft i uppdrag att föreslå vissa förändringar i kyrkolagstiftningen, denna komité icke ansåg sig kunna gå längre än den gjort. Antagligen, jag säger antagligen, ty jag erinrar mig det icke så säkert, har det varit samma anledning, som gjort, att chefen för justitiedepartementet ansett, att propositionen borde affattas såsom skett. För min del kan jag således icke finna annat, än att det är något riskabelt, i synnerhet utan närmare öfvervägande, att komma fram med ett nytt förslag, men jag anser äfven, att det finnes ganska goda skäl för kammaren att nu godkänna det framlagda förslaget, ty något vinnes dock dermed, om än man icke vinner allt hvad man skulle önskat att vinna.

Beträffande den frågan, huruvida man bör i dylika fall på något vis inblanda någon rätt för Kongl. Maj:t att i ena fallet bifalla och i andra fallet afslå en gjord ansökan, tror jag, att man i det af-

Om tillägg till seendet icke behöfver vara så rädd, då enskilda förhållanden kunna
26 § 1 mom. i förekomma, som knappast och mången gång omöjligt kunna regleras
lagen om till- genom allmänna bestämmelser i en lag, emedan det är så många
sättning af särskilda förhållanden, som böra tagas i öfvervägande vid sakers af-
presterliga görande, att lagen behöfver den komplettering, som kan vinnas ge-
tjänster m. m. nom Kongl. Maj:ts pröfning af de i hvarje fall föreliggande särskilda
(Forts.) omständigheterna.

Det torde för öfrigt vara så mycket större skäl att här fram-
hålla detta, som Riksdagen redan en gång förut vid en annan para-
graf i denna lag bifallit ett af Kongl. Maj:t föreslaget tillägg rö-
rande Konungens rätt att i vissa fall gifva särskilda föreskrifter.
Det var vid 30:de paragrafen i lagen, som bestämmer sättet för
rösterns afgifvande vid prestval. Man hade nemligen funnit det före-
skrifna valsättet i mycket stora församlingar synnerligen olämpligt
och besvärligt, hvarför Kongl. Maj:t och Riksdagen år 1888 beslöto
ett tillägg till paragrafen, som gick derpå ut, att Kongl. Maj:t
skulle få rätt att på derom gjord ansökan förordna om annat sätt
för rösterns afgifvande vid prestval i församlingar, der folkmängdens
storlek gjorde sådant nödvändigt.

På grund af hvad jag nu anfört, synes det mig, som om kam-
maren utan tvekan skulle kunna biträda utskottets hemställan om
bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Herr Hedin: Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepar-
tementet har uttalat det antagandet, men ej kunnat anföra något
skäl för detsamma, att man skulle haft någon särskildt vigtig orsak
för uteslutandet i nu gällande 1883 års lag angående tillsättning
af presterliga tjänster af den bestämmelse i 19 § af 1843 års lag,
som handlade om gift qvinnas rätt att deltaga i prestval. Han har
antagit en sådan orsak, men han har ej kunnat vederlägga den
förste talarens förmodan — hvilken jag delar — att det varit ett
förbiseende eller en ren slump, som föranledt detta uteslutande. När
så är förhållandet, och då herr statsrådet icke kunnat påvisa någon
som helst olägenhet af *den* rätt för gift kvinna att deltaga i prest-
val, som stadgas i 1843 års lag äfvensom i andra författningar från
långt äldre tid — när så är, säger jag, kan jag ej finna, hvad det
kan vara för nytta med att gifva Kongl. Maj:t en sådan pröfnings-
makt, att ena gången kunna bevilja och andra gången förvägra en
rätt, som enligt 1843 års lag oklandradt under decennier utöfvats.
Hvad beträffar det exempel, den ärade talaren citerade, på med-
gifvande af Kongl. Maj:ts inblandning i dessa angelägenheter, så
tillkom beslutet derom vid 1888 års riksdag — en epok, då många
sådana saker kunde ske, som åsyftade en utvidgning af Kongl.
Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt, men som jag hoppas, att den
nuvarande Andra Kammarens majoritet ogillar.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet Gilljam:

Jag skall be att få anmärka, att jag sade, att jag blott kunde *an- Om tillägg till taga*, att de motiv jag anförde varit för chefen för justitiedepartementet bestämmande, då han för Kongl. Maj:t föreslog aflåtande till Riksdagen af den ifrågavarande propositionen i den form, i hvilken den här föreligger.

Deremot var det *icke* blott ett antagande, då jag sade, att 1888 års kyrkomöte lika som kyrkolagskomitén af 1890 haft bestämda betänkligheter mot förslaget att gifva gift qvinna rösträtt vid prestval. Jag skall till stöd härför be att ur kyrkolagskomiténs betänkande rörande förslaget till ändring i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster få uppläsa följande, som komitén anför i sin motivering: »Af den framställning, som sålunda gjordes hos kyrkomötet, inhemtas visserligen, att inom åtskilliga församlingar, särskildt skärgårdsförsamlingar, förhållandena kunna vara sådana, att den nu allmänt gällande bestämmelsen om utöfning af rösträtt vid prestval medför olägenheter, hvilka skulle kunna afhjelpas genom ett stadgande af det innehåll, kyrkomötets skrivelse afser. Emellertid möta, såsom ock vid öfverläggningen inom kyrkomötet anmärktes, ganska stora betänkligheter mot ett dylikt stadgande. Det öfverensstämmer icke med kommunalförfattningarnas föreskrifter om utöfning af rösträtt, och det skulle vid tillämpningen kunna medföra åtskilliga svårigheter, särskildt då det måste styrkas, att mannen verkligen vore frånvarande och icke lemnat fullmakt åt någon annan.»

26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af presterliga tjänster m. m.

(Forts.)

Herr Elowson: I sitt första anförande behagade herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet lemna en utredning, som jag finner vara helt korrekt, af den historiska tillkomsten af denna kongl. proposition, en utredning, hvilken han något kompletterade i sitt andra anförande. I denna redogörelse förekom en enligt mitt förmenande vigtig omständighet, nemligen att den nu föreslagna lagbestämmelsen af vederbörande icke ansetts vara i full öfverensstämmelse med reglerna för utöfningen af den kommunala rösträtten. Men om så är, herr talman, synes mig detta med rätta vara ett tungt vägande skäl för att icke antaga en sådan undantagsbestämmelse som den föreslagna, utan i stället afslå densamma, i den förhoppning att en annan gång komma till slutmålet eller beredande åt hustrun af den rätt, hon förut haft enligt 1843 års lag, i den utsträckning, att det icke erfordrades mera, för att hustrun skulle vara berättigad att rösta, än att mannen vore vid valet frånvarande, t. ex. ej velat begifva sig dit, utan stannat hemma. Jag säger ännu en gång, att om det är så, att det föreliggande lagförslaget icke är fullt öfverensstämmande med reglerna för den kommunala rösträttens utöfvande, finner jag deri ett skäl och ett tungt vägande skäl för afslag å utskottets hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af presterliga tjänster m. m. (Forts.)

Herr Hedin: Jag sade i mitt förra anförande, att jag antog att den förste talaren hade fullt rätt i sin förmodan, att det var till följd af förbiseende, glömska eller dylikt man ur nu gällande 1883 års prestvallag uteslöt den rösträtt för hustru, som varit henne medgifven i lagen af 1843. Jag tillade, att herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet uttalat en motsatt förmodan och sagt, att det kunde finnas några andra orsaker för detta uteslutande, men att han icke därför angifvit några skäl. Sedan har herr statsrådet uppläst ett yttrande, afgifvet af 1890 års kyrkolagskomité rörande denna sak. Det torde dock vara påtagligt för kammarens ledamöter, att detta yttrande af år 1890 icke kan bevisa något om de motiv, som föranlett uteslutandet af bestämmelsen om hustrus rösträtt i 1883 års prestvallag.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Sedan herr *Redelius* numera återtagit sitt först framställda särskilda yrkande, återstodo allenast tvenne yrkanden, nemligen *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å såväl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Herr talmannen gaf propositioner å hvardera af dessa yrkanden och fann propositionen på afslag vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren afslår såväl lagutskottets i 1:sta punkten af utlåtandet n:o 10 gjorda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej.

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 136 ja mot 56 nej, och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

Punkten 2.

Herr *Gustaf Ericsson* från Stockholm, hvilken vid sistlidne riksdag hemstälde, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring uti 30 § af omförmälda lag rörande »prestval» och deremot svarande särskilda föreskrifter för hufvudstaden och andra orter, att dessa val skulle förrättas med slutna sedlar, hade i motion n:o 77 nu förnyat denna sin hemställan.

Utskottet hemställde emellertid under förevarande punkt, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herrar *J. Anderson* i Tenhult, *Kardell* och *E. Svensson* från Karlskrona, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionen.

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af prästerliga tjänster m. m.
(Forts.)

Sedan utskottess hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Gustaf Ericsson från Stockholm: Herr grefve och talman! Det utlåtande, som utskottet afgifvit och i hvilket det förordar afslag på motionen, är af den beskaffenhet, att jag nödgas upptaga kammarens tid, ehuru den är långt framskriden. Utskottet säger på sid. 4, att »utskottet finner fortfarande dessa skäl vara fullt giltiga»; och det är därför jag skall be att få undersöka, hvilka dessa skäl äro och hurudana de äro.

Utskottet yttrar i början af sin motivering: »I motsats till motionären håller utskottet före, att prestval fortfarande såsom hittills bör ske öppet. Detta valsätt torde nemligen vara egnadt att långt bättre än den slutna omröstningen motsvara karakteren af en valhandling sådan som den ifrågavarande.» Utan tvifvel anser utskottet denna valhandling vara vigtig. Det är just hvad jag också anser, och det är därför jag begärt sådan ändring, att samma val må kunna ske med slutna sedlar. Utskottet deremot säger, att något förhenciligande af personernas, valmännens, ställning vid ett sådant tillfälle som detta icke är egnadt att tilltala utskottet. Jag ber att få anmärka, att om någon valhandling är egnad att så förrättas, att derigenom bevaras hemligheten af valmännens öfvertygelse, så är det väl en sådan som denna. Slutna val användas ju här inom Riksdagen, vid val af riksdagsmän, och af kommunalstyrelse, vid bolagsstämmor och numera äfven vid kyrkostämman. Och här vid lag skulle väl — synes det mig — om någonsin det slutna valet vara mera tilltalande. Ty den valde prestmannen bör stå alldeles omedveten om den väljandes åsigt, sedan denne har röstat, emedan han eljest kan komma att dela församlingens medlemmar i två grupper: de som röstat på honom och de som icke röstat på honom, och således hysa välvilja för den ena gruppen och ovilja, för att icke säga hat, till den andra. Häremot invänder man kanske, att prestens embete, hans ställning o. s. v. göra, att han skall stå öfver sådant. Det finnes nog undantag, som så göra, men det finnes också exempel på att äfven presterna låta de menckliga lidelserna komma sig till last, och att de kunna förfölja en församlingsmedlem, då han vänder sig till dem i trängande fall för att få råd, ja, det kan till och med hända, att förföljelsen sträcker sig in på barnen, då de skola af presten konfirmeras och undervisas till konfirmationen.

Utskottet säger vidare: »Enligt utskottets åsigt skulle nemligen i öfvervägande antal fall den af motionären förordade anordningen

Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.
(Forts.)

ingalunda medföra minskad tidsutdrägt.» Derpå behöfver jag icke spilla många ord för att bevisa, att så måste blifva förhållandet, att tidsutdrägteu just skulle minskas vid val med slutna sedlar. Här i staden har nyligen försiggått ett val i den församling, som jag tillhör, hvilket räckte från kl. 12 ena dagen till kl. 5 på morgonen den andra dagen. Vid kommunala val och val till riksdagsmän har förrättningen deremot försiggått på 4 timmar på dagen och 2 på aftonen, utan att valmännen behöft vänta mer än högst en half timme den ene på den andre. Det ligger i sakens natur, att, då valnotarien vid prestval skall skriva den röstandes namn och karakter och, i fall han har fullmägt, äfven fullmägtgifvarens och den röstandes namn, detta skall taga temligen lång tid.

Sedan kommer utskottet till ett förunderligt antagande. Utskottet säger nemligen vidare: »men väl skulle motionärens förslag föranleda en del olägenheter, egnade att i betänklig grad förringa valhandlingens trygghet. I sådant hänseende torde vara till fyllest att erinra, huru som möjligen inträffande namnförvexlingar, vid det öppna valsättets användande lätta att undvika, icke sällan skulle vålla allehanda valtrakasserier.» Häremot tillåter jag mig att säga, att jag förstår icke, om utskottet här menat *den väljande* och att det skulle vara lättare att undvika namnförvexling beträffande honom, när han kommer fram till valbordet och säger muntligen namnet på den prestman, han önskar välja, än om han aflemnar en röstsedel. Jag tror, att erfarenheten vittnar för en motsatt åsigt hvad beträffar val till kommunalstyrelse och riksdagsmän. Dessa val ske ju med slutna sedlar, och det har icke försports, att åtminstone församlingsvis några namnförvexlingar derigenom uppkommit, om också i en valkrets af flera församlingar det någon gång kunnat inträffa på landet.

Utskottet vill icke heller tro på, att hot och tvång skulle kunna göra sig gällande vid valet. Derför skall jag endast anföra ett exempel, som jag kan stå för, bland de många som kommit till min kunskap. Vid det senaste prestalet, som jag nyss talade om, var der en herre, som sade till mig, att han drifvit upp 300 att rösta på sin kandidat. Då jag hänfullt svarade, att man drifver icke så lätt upp 300 att rösta, fick jag till svar: »Jo, herr Ericsson, jag har mer än 300, som bero af mig, och om de i dag icke göra mig den tjensten att rösta på den jag vill, kunna de få gå i morgon.» Detta är åtminstone ett exempel på sanningen af mitt påstående.

Jag vet, som jag nämnde, icke, om utskottet har menat namnförvexlingar beträffande den väljande eller den som skall väljas. I senare hänseendet hänvisar jag på de många kommunala val, der icke ett, utan tio till tolf namn komma i fråga; och kan den slutna omröstningen der vid lag skydda mot namnförvexlingar, så bör den väl äfven kunna det här, då det blott är fråga om ett namn.

Utskottet säger i sista punkten, att det icke hört någon all-

männare önskan om en sådan förändring på landsbygden. Men jag har hört uttalanden äfven från åtskilliga håll af landsbygden, der de gerna skulle vilja vara befriade från kontroll och obehörigt tvång; och jag har hört mer än en i denna kammare antyda, att han af de skäl, jag anfört, afhållit sig från att deltaga i prestval. Det är också just hvad jag framställt, att, då man vid det öppna valsättet icke vill visa hvarken den ene eller den andre af de ifrågavarande prestmännen, att man röstar mot honom, så låter man hellre bli; och något uttryck af församlingens allmänna mening framgår på det sättet icke af valet.

*Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.*
(Forts.)

Då det nu väl icke kan blifva fråga om annat än en opinionsyttring, ber jag dock att vördsamt få hemställa till denna kammares behjertande, att de, som finna förslaget förtjena afseende för undanrödjande af de af mig i motionen anförda olägenheter, och som vilja befria såväl församlingsmedlemmarne som den blifvande kyrkoherden eller komministern, hvad han än må vara, från missförstånd och misshälligheter dem emellan, — jag ber, att dessa kammarkamrater ville i och för frågans upptagande en annan gång rösta mot utskottet och för min motion.

På grund af det nu anförda hemställer jag, herr grefve och talman, om bifall till min ifrågavarande motion.

Herr *Hedin* förklarade sig instämma häruti.

Herr Höjer yttrade: Herr grefve och talman, mine herrar! Ehuru det visserligen icke gagnar till mycket, skall jag dock be att få säga några ord för att instämma i det yrkande, som blifvit gjordt af min kamrat på stockholmsbänken.

Lika lämpligt och naturligt, som jag för min del anser det vara att vid frågers afgörande uti Riksdagen nationens representanter genom sitt öppna votum angifva sin ställning, lika olämpligt anser jag från alla synpunkter sedt det vara att företaga val, hvilka som helst, genom öppen votering. I all synnerhet synes mig detta gälla med afseende på prestval, der, såsom vi alla veta, under skydd af mörka magter intriger pläga drifva sitt spel. Jag tror icke, att jag öfverdrifver, om jag säger, att icke hälften af de prestval, som företagas i vårt land, kunna anses egentligen uttrycka meningen hos majoriteten inom församlingarna, åtminstone för så vidt man med församling förstår icke fastigheterna, utan församlingsmedlemmarne, räknade efter hufvudtal.

Att så nu är fallet, har enligt min tanke sin orsak dels i den orimliga röstskalan, dels i den öppna voteringen. Vi menniskor äro nu en gång för alla svaga käril. Vi kunna visserligen öppet uttala våra åsigter och till och med stå för dem, men när det gäller personer, börja vi att darra på manschetten. När man måste ställa sig för eller mot en person, då börjar man att draga sig, då vill man kompromissa, då är man rädd att stöta sig till höger och venster, då nedlägger man sin röst eller då röstar man vid den öppna vote-

Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.
(Forts.)

ringen på annat sätt än man skulle göra, om man hade den lyckan att få dölja sitt votum bakom den slutna röstsedeln.

Jag finner vid de val, om hvilka nu är fråga, icke annat än olägenheter af den öppna voteringen, i synnerhet då, såsom min kamrat på stockholmsbäuken nyss antydde, de öfverordnade utöfva tryck på de underordnade, då arbetsgifvare vilja kommendera sina arbetare och då de förre hafva medel att kontrollera, att de blifvit åtlydda.

Nu säger visserligen lagutskottet eller låter förstå, att detta är skäl, som ingenting betyda, och i stället kommer lagutskottet med åtskilliga motskäl, hvilka icke ens hafva fördelen af nyhetens behag. Det är samma skäl, som lagutskottet begagnade vid föregående riksdag, och jag kan icke märka, att de legat till sig under tiden. Lagutskottet säger, att den öppna omröstningen skulle vara bättre än den slutna, emedan den förra bättre »motsvarar karakteren af en valhandling sådan som den ifrågavarande, för hvilken allt förhemligande af valmännens ställning i frågan bör vara främmande».

Jag får då upprigtigt göra den bekännelsen, att min intelligens icke räcker till att tränga till djupet af denna tanke, men deremot har jag min egen mening, nemligen att det icke angår en menniska, huru jag röstar vid ett prestval.

Det andra skälet, som lagutskottet nu likasom i följel använder, är, att »möjligen inträffande namnförväxlingar, vid det öppna valsätets användande lätta att undvika, icke sällan skulle vålla allehanda valtrakasserier». Der vid lag har jag den meningen, att, om valängden är riktigt uppgjord och vederbörligen justerad samt om valförrättaren är ordentlig man och dessutom de väljande kunna två konster, nemligen skrifva och läsa rätt innantill, resultatet af valhandlingen genom slutna votering åtminstone icke kan komma att medföra värre valtrakasserier, än som nu dagligdags förekomma vid våra prestval.

Då jag alltså icke kan se, att de motskäl, som lagutskottet anfört, ega någon bindande kraft, skall jag, ehuru jag inser, att det icke kommer att leda till annat än en opinionsyttring, anhålla att få instämma uti motionärens yrkande.

Herr Grundell: De skäl för afslag å ifrågavarande motion, som af lagutskottet blifvit anförda, finner jag för min del vara öfvertygande. Jag vill icke förneka, att i enstaka fall det nu gällande röstsättet torde kunna föranleda påtryckning och obehörigt tvång på de väljande, men dels förefaller det mig underligt, att undantagsfall, som stundom här och der förekomma, tillmätas en sådan betydelse, att man anser dem påkalla ändring af en lag, som icke mer än 10 år varit gällande, dels hyser jag starka tvifvelsmål derom, att den af motionären förordade slutna omröstningen skulle utsluta den af honom öfverklagade påtryckningen. Jag befarar i stället, att, om en ändring uti ifrågavarande afseende komme till stånd, många valmän till äfventyrs nödgades anlita andras hjälp vid utskrifning af valsedlar

eller finge skrifna eller tryckta valsedlar åt sig öfverlemnade, hvilket utan tvifvel lätt nog skulle leda till påtryckning. De skrifkunnige åter, synnerligast på landet, som sjelfva vilja skrifva sina valsedlar, skulle troligen mången gång göra sig skyldiga till sådana skriffer, att valsedlarne måste kasseras, och valförrättningen skulle härigenom säkerligen icke förkortas, utan förlängas, ty under det att nu de röster, som öppet afgifvas, blifva införda i vederbörande kolumner, och endast en enkel hopsummering af rösterna återstår för att utröna valresultatet, skulle då tillkomma en tidsödande pröfning och sammanräkning af hundratals eller tusentals valsedlar.

På grund af hvad jag haft äran anföra ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr von Krusenstjerna: Den näst siste talaren anmärkte, att de af lagutskottet anförda skälen icke egde nyhetens behag. Jag medgifver det gerna, men det eger ju icke motionen heller. Aldeles samma motion framlades i fjol, och lagutskottet stödde sig äfven då på samma skäl som nu. Motionen afslogs, och då tycker jag, att det är ganska naturligt, att lagutskottet i år kommit med samma skäl.

Jag kan gifva motionären rätt deri, att i större församlingar, särskildt inom hufvudstaden, vid prestval det kan finnas vissa *praktiska* skäl för den slutna voteringen. Det är till och med sannolikt, att i vissa fall tidsutdräkten genom densamma förminskas, i hvilket afseende vi hafva erfarenhet från stadsfullmäktigevalen. Dock antager jag, att dessa olägenheter komma att minskas dels genom den ändring i valsättet, hvarom motionären sjelf erinrade, och som nyligen blifvit inom hufvudstaden vidtagen, nemligen att hvarje röstande icke uppropas och endast då får afgifva sin röst, utan att han, då han infinner sig vid valförrättningen, får utan vidare framträda och aflemna sin röstsedel, dels ock vidare genom antagande af ett hos Kongl. Maj:t hvilande förslag, att församlingarna skulle indelas i valkretsar med olika vallokaler, der de till kretsen hörande finge afgifva sina röster. Jag tror nog, att dylika anordningar skola komma att minska tidsutdräkten och de praktiska olägenheterna. Men, mine herrar, motionären föreslår en ändring i sättet för presterliga tjensers tillsättning icke endast för Stockholm och de större städerna, utan för hela landet, och efter hvad inom lagutskottet upplystes, då denna motion behandlades, äro på landet förhållandena annorlunda. Någon olägenhet har der icke försports af det öppna valsättet, utan den allmänna meningen är för detsamma och önskar dess bibehållande. Der tror jag, att den slutna omröstningen lätteligen kan föranleda valtrakasserier och namnförväxlingar, och dessa namnförväxlingar — motionären sade sig ej förstå hvad dermed kunde menas — komma att gälla icke den röstande, utan den, på hvilken man röstar. Det upplystes nemligen af laudsrepresentanterna inom lagutskottet, att det ganska ofta inträffar, att, när en person framträder för att

*Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjenster m. m.*
(Forts.)

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af prästerliga tjänster m. m. afgifva sin röst, han icke röstar på A, B eller C, utan på förste, andre tredje eller, väl oftast, på fjerde profpredikanten. Han vet på hvilken han röstar och valförrättaren vet hvem han menar, men det skulle icke blifva så, om den slutna omröstningen användes. Detta om de praktiska skälen.

(Forts.)

På talet om påtryckning o. s. v. vill jag icke inlåta mig, ty jag tror, att om det finnes personer, som vilja uppträda på sätt min granne erinrat, så hjälper hvarken öppen eller sluten votering.

Jag hemställer till kammaren, huruvida det kau vara skäl att, när vi nu hafva den öppna omröstningen införd, vid val af församlingens herde öfvergå till den slutna; det är åtminstone icke en reform framåt; och yrkar jag på grund af hvad jag nu anfört bifall till lagutskottets förslag.

Herr Hazén: Det kan icke förnekas, att genom den slutna omröstningen våra prestvals-förrättningar blefve mera invecklade och besvärliga än de äro, då det öppna valsättet användes. Först och främst skall ju, om man ser saken från landsbygdens synpunkt, hvarje valsedel åtecknas den röstandes fyrktal; vidare skall ju i protokollet en anteckning göras om dem, som röstat, och slutligen, sedan omröstningen skett och valsedlarne öppnats, skall ju föras ett ordentligt protokoll, upptagande allas fyrktal, hvarjemte alla röstsedlar skola förvaras, för den händelse besvär öfver det förrättade valet skulle komma att anföras. Vår prestvals-förordning är således ända in i de minsta detaljer mycket noggrannare än gällande författningar beträffande andra valförrättningar. Dock, jag skulle vara färdig att såsom valförrättare åtaga mig alla dessa besvärligheter, för så vidt man verkligen kunde vinna det syftemål, som af den ärade motionären blifvit angifvet. Jag skulle gerna vara med om ett ökadtt besvär af en eller annan timme, om detta kunde hafva med sig ett säkert skydd för de små af den röstande församlingen, så att de kunde manligen och frimodigt tala ut sin mening. Men det är detta jag storligen betvivlar. På landsbygden spelar det alls ingen rol. Der känna vi till hvarandra och veta, huru det är ställdt, allra helst om valet är af mera djupgående beskaffenhet. Och om det är någon, hvars mening man icke käuner, så retar det nyfikenheten, och så blir den nog känd. Tvärt om kan motionärens förslag lätt gifva anledning till att en person blir misskänd, och han har då ingen rätt och intet sätt att försvara sig.

Hvad stadsförsamlingarna beträffar, tror jag icke heller att saken spelar någon så synnerlig rol. Ty det ser ju ut, som om der alltid inrättades valbyråer med öfvervalmanskap o. d. Det kan då icke ligga i deras intresse att hafva sluten omröstning, och man kan vara säker på, att en sådan öfvervalman gerna sätter sig vid valbordet och ser efter, om hans trupp kommer med voterings-sedlar, som hafva den färg eller de ränder på papperet eller de öfverenskomna tecken, som man beslutat. Alltså kan icke syftemålet vinnas.

Är det någon, som vill vara öfverlöpare eller svika generalen, så får han krypa och smyga som en annan desertör och framträda som oärlig. Och detta, att i Guds hus, der dock en sådan valakt sker, svika ärligheten, om hvilken man säger, att, huru smärtsamt och svårt det än må vara, »ärligheten varar längst», det är icke tillbörligt. Jag tror, att hvilka anmärkningar man än må kunna framställa mot det nuvarande sättet för prestval, så är det dock det bästa, ty vi kunna med det åtminstone bevara ärligheten, och att bevara den är ganska mycket. Jag har gladt mig många gånger, då jag tjänstgjort som valförrättare, när jag funnit, huru grannar kunna komma och rösta på olika personer och med manlig hållning och frimodighet uttala sin åsigt. Jag tror, att det vid prestval hos oss på landet icke är sed att smyga, utan man talar ut, och är det så, att någon försöker att utöfva tryck, så skall han snart finna, att han, långt ifrån att uppnå det åsyftade resultatet, blott framkallar ökad motstånd. Ätminstone hvad allmänheten beträffar, har den en stark själfkänsla, då det gäller att uttala sig vid prestval.

Vidare har det yttrats, att den öppna omröstningen skulle utöfva ett menligt inflytande på prestens och församlingens ställning till hvarandra. Ja, teoretiskt taget tror jag att detta påstående kan vara riktigt, men icke är faran här så synnerligt stor. Jag vill hoppas, att, sedan striden är lyktad, fridens solsken skall lysa fram och, då prest och församling mötas, de skola mötas såsom vänner. Och säkert är, att efter prestval presten icke har så svårt att vinna sina motståndare som att behålla sina vänner. Ty vid hvarje val går det så, att man allt för mycket berömmar sin kandidat och gör sig för stora förhoppningar om honom, men deremot lastar öfriga kandidater. När det nu kommer en svag, arm, felaktig människa, som alls icke motsvarar det program, som gått under valstriden, så få å ena sidan de, som ej röstat på honom, se, att han dock ej var så dålig, som det sagts, men å andra sidan komma de, som gifvit honom sina röster, snart till den uppfattning, att han icke är så bra, som man har påstått. På detta sätt kan det lätt uppkomma en reaktion i opinionen, så att man nästan kan vara färdig att vilja bortkasta den valde.

Efter hvad jag nu yttrat ber jag att få ansluta mig till utskottets förslag, hvartill jag yrkar bifall.

Herr Högstedt: De skäl, som utskottet aufört för sin hemställan, att herr Ericssons motion icke må af Riksdagen bifallas, synas mig vara ganska talande. När utskottet i sitt utlåtande säger, att det öppna valsättet torde »vara egnadt att långt bättre än den slutna omröstningen motsvara karakteren af en valhandling sådan som den ifrågavarande, för hvilken allt förhemligande af valmännens ställning i frågan bör vara främmande», så tror jag mig förstå, att utskottet anser prestvalet såsom rent af en bekännelsehandling och menar, att det just därför bör ske öppet.

*Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.*
(Forts.)

Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.

När motionen föregående riksdag förekom till behandling i denna kammare, anfördes, såsom jag af protokollet inhemtat, skäl, som också synas mig mycket talande för afslag å motionen, nemligen att det är ett häfdvunnet bruk, att prestval ske öppet, samt att lagen om prestval är så ny, att förändring deri ännu ej bör företagas.

(Forts.)

Men, herr talman, det må förlåtas mig, att jag vid detta tillfälle erinrar om, att förhållanden ofta kunna vid dessa val förekomma, som verkligen äro egnade att göra det önskvärdt, att en motion sådan som den föreliggande blefve af Riksdagen bifallen.

Jag vill nu icke inlåta mig på de skäl, som anfördes af motionären vid föregående riksdag eller på dem, som i dag af honom blifvit anförda. Men jag tror, att vi litet hvar veta, att mången vid dylika val måste afstå från att rösta efter eget samvete och öfvertygelse och i stället rätta sig efter den persons vilja och önsningar, till hvilken han står i sådant förhållande i t. ex. ekonomiskt afseende, att han måste rätta sig efter honom. För en samvetsgrann församlingsmedlem måste det vara i hög grad smärtsamt att vid så viktiga val som de ifrågavarande rösta emot sin öfvertygelse.

Jag är för min del förvissad om, att det skulle i detta afseende blifva bättre, om sluten votering användes. Det har sagts, att det slutna valsättet skulle vålla större tidsutdrägt, att derigenom valagitation skulle framkallas o. s. v. Men, mine herrar, dessa skäl väga icke för mig så mycket som det, att de röstegande hafva den tillfredsställelsen att hafva röstat efter egen öfvertygelse.

Som vi veta, stadgar gällande lag, att den person, som icke inställer sig vid valförrättningsbordet, efter det att valförrättaren tvenne gånger efter hvarandra uppropat hans namn, icke får afgifva sin röst. Många komma att derigenom gå förlustige tillfället att afgifva sina röster. Men annorlunda skulle det bli, om det slutna valsättet användes, då hvar och en, som ville det, kunde blifva i tillfälle att afgifva sin röst, såsom förhållandet är med val till riksdagsman. Man skulle då slippa att höra det mången gång pinsamma klagomålet, att valförrättaren så hastigt ropat upp namnet ur val längden, att röstegande icke hunnit fram till valbordet för att afgifva sin röst.

Hade motionären inskränkt sig till att yrka på införandet af sluten omröstning vid prestval i städerna, så skulle jag obetingadt tillstyrkt bifall till motionens antagande. Men då jag icke vet, huruvida en åstundan i detta syfte är allmän i landsförsamlingarna, vill jag, efter hvad jag nu anfört, afstå från hvarje yrkande.

Herr Svensson från Karlskrona: Som vi veta, äro prestval de enda allmänna val, som ske öppet. Alla andra val skola ske med sluten omröstning. Så föreskrives i 22 § af förordningen om kommunalstyrelse i stad, att *ö*val skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar. Samma bestämmelse återfinnes i förordningen om kommunalstyrelse på landet, äfvensom i förordningen om kyrko-

stämman, der den ursprungliga författningen af 1862 föreskref det öppna valsättet, hvilket emellertid genom en kongl. kungörelse af 1880 ändrades till slutna omröstning, då någon så äskar.

Efter mitt förmenande är intet val af så ömtålig och grannlaga natur som prestvalet. Intet val finnes, der det är så viktigt att värna om individens frihet att oafsedt alla påtryckningar kunna afgifva sin röst efter sin öfvertygelse. Här har påpekats, att vid den öppna omröstningen förhållandet ganska lätt kan vara sådant, att arbetsgifvare genom sin påtryckning drifver under honom stående arbetare att rösta på den person, som han vill hafva till prest i församlingen. Jag kan visserligen icke för min del konstatera några sådana fall, men icke är det omöjligt att så kan ske. Derest omröstningen försiggår öppet, kunna arbetsgifvarne kontrollera, huru deras arbetare rösta; sker deremot omröstningen med slutna sedlar, blir en sådan kontroll omöjlig. Vid riksdagsmannaval är det ju också föreskrifvet, att slutna omröstning skall användas.

Utskottet säger, att den slutna omröstningen skulle föranleda större tidsutdrägt. Men såsom redan motionären påpekat, går dock ett stadsfullmäktigeval, der slutna omröstning användes, på betydligt kortare tid än ett prestval.

Vidare har utskottet sagt, att en del andra olägenheter skulle medfölja den slutna omröstningen. »I sådant hänseende», säger utskottet, »torde vara till fyllest att erinra, hurusom möjligen inträffande namnförvexlingar, vid det öppna valsättets användande lätta att undvika, icke sällan skulle vålla allehanda valtrakasserier». Och talaren på göteborgs- och bohuslänsbänken framhöll, att det skulle möta svårigheter att införa skriftlig omröstning på grund af otillräcklig skrifkunnighet hos allmogen. Står då verkligen folkskolan på hans ort på en så låg ståndpunkt, att man icke skulle tilltro de röstegande att kunna skrifva sin kandidats namn och titel på valsedeln? För min del vågar jag hålla före, att det svenska folkskoleväsendet icke står så lågt. Men jag beklagar, om så skulle vara förhållandet. Om så är, torde det bevisa, att en verksamare folkskoleinspektion, än nu är fallet, högeligen är af behofvet påkallad.

Jag beklagar emellertid, att motionären icke framkommit med sin motion i annan form än han gjort. Det hade då varit mera sannolikt, att Andra Kammaren varit villig att biträda honom. Då det emellertid icke är någon egentlig fara, om motionen nu faller, emedan kyrkomötet sammanträder först om 5 år, och sålunda förslaget, äfven om det nu skulle af Riksdagen bifallas, i alla fall ej kunde blifva afgjort förr än om 5 år, så skall jag icke så mycket sörja, om förslaget nu skulle falla.

Emellertid tillåter jag mig yrka bifall till motionen och afslag å lagutskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Elgered.

Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.
(Forts.)

*Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.*

Herr Gustaf Ericsson från Stockholm: Då jag är förekommen af flere talare, som före mig haft ordet, och tiden dessutom är så långt framskriden, afstår jag från ett utförligare yttrande och skall endast be att fortfarande få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Fjällbäck: Hufvudsyftet med den föreliggande motionen är att i praktiskt hänseende underlätta valhandlingens gång. Som förhållandet nu är, finnes det församlingar här i Stockholm, som riskera att aldrig få slut på en valförrättning. Vi hafva nyligen haft exempel härpå. Vi hade för icke så länge sedan en valförrättning i Maria församling, som varade i 15 timmar, oaktadt icke mer än 1,100 personer deltog i valet — det var således ett jemförelsevis ringa antal deltagare. Det visar sig alltså, att valförrättaren icke kunnat expediera mer än omkring 70 röstande i timmen, och det är ändå ganska raskt i jemförelse med föregående valtillfällen, då ej mer än 50 å 60 medhunnits per timme, och valet visar alltså en ökning i arbetsförmåga.

Utskottet tror emellertid, att den slutna omröstningen icke skulle förkorta valhandlingens. Men om prestval finge gå med slutna sedlar, så kunde man väl vänta, att det skulle gå lika fort som riksdagsmannaval eller val af stadsfullmäktige i Stockholm. Vid sistnämnda val har det visat sig, att valförrättaren med ledighet expedierar 300 röstande i timmen, och detta innebär ju en väsentlig skilnad; det är nära 5 gånger hastigare. Detta utskottets skäl talar sålunda icke mot motionen, utan tvärt om i hög grad för dess antagande.

Nu tillgår det så, att valförrättaren uppsätter ett protokoll öfver alla röstande, hvarpå uppföras deras namn samt huru de röstat. Detta förvaras sedan bland församlingens handlingar, och presten kan, sedan han är tillsatt, se, huru församlingen röstat. Huruvida detta kan vara behagligt, torde herrarne lätt kunna afgöra. Jag hemställer, om det skulle vara behagligt, i fall den valde riksdagsmannen skulle få ett protokoll, upptagande namnen på alla, som deltagit i valet, der han kunde se hvilka som röstat på honom och hvilka som icke gjort det. Jag hemställer, huruvida detta kunde vara så synnerligen lämpligt. Och ändå är riksdagsmannens ställning till sina valmän icke på långt när så grannlaga som prestens.

De skäl, som nu anförts mot den slutna omröstningen vid prestval, kan man för öfrigt vända mot alla de val, som nu ske med slutna sedlar, således äfven mot riksdagsmannavalen. Det var en medlem af lagutskottet, som upplyste, att väljarne så föga känna till de sökande, att de i stället för att säga namnet på den, på hvilken de ämna rösta, säga: jag röstar på den förste, andre, tredje eller fjerde profpredikanten. Om så förhåller sig, så är detta ett ytterligare skäl för mig att yrka bifall till motionen, ty så mycket

har man väl skäl att fordra af väljarne, att de skola känna namnet på den, som de rösta på.

Vidare sade en talare på göteborgslänsbänken, att många bland de röstande ej äro skrifkunniga, och det var närmast med anledning af detta yttrande jag begärde ordet. Detta yttrande har emellertid sedan blifvit bemött. Jag ber dock att få tillägga, att står det så illa till på den orten och på flere andra orter i vårt land, så bevisar det bäst nödvändigheten deraf, att presterna icke äro själf-skrifne ordförande i skolråden.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Kardell: Såsom reservant mot utskottets betänkande må det tillåtas mig att yttra några ord.

I likhet med herr Höjer är jag principiellt anhängare af öppen omröstning här i Riksdagen. Likväl anser jag, att icke ens i Riksdagen öppen omröstning någonsin må ifrågakomma vid val. Så mycket mindre torde då öppen omröstning vid val vara på sin plats i dessa primärförsamlingar, der prester väljas. Der i synnerhet kunna vid sådan omröstning sidoinflytelser lätt göra sig gällande till den grad, att de kunna drifva en väljande till att frambära en helt annan mening än den, som han verkligen hyser. Vid sådana tillfällen skulle sluten omröstning vara ett skydd, välbehöfligt i synnerhet då lidelserna äro högt uppjagade, såsom förhållandet ofta är vid prestval.

Jag anhåller här att få göra en anmärkning med anledning af ett yttrande, som fäldes af en talare på bohüslänsbänken. Han beklagade, att undantagsfall skulle tillmätas en så stor betydelse, att man på grund af sådana ville lagstifta. Jag undrar dock, om det här är fråga om undantagsfall, om icke tvärt om dylika sidoinflytelser snart sagdt höra till regeln.

Här har talats mycket om de röstandes oförmåga att skrifva och sagts, att den skulle föranleda förvexlingar och trassel. För min del kan jag icke, förutsatt att talet om denna oförmåga är grundadt, finna faran så stor, då det ju här gäller att välja mellan blott 3 eller högst 4 kandidater.

Man har äfven talat om märkta valsedlar, men sådana måtte väl vara förbjudna här som vid andra tillfällen.

Slutligen ber jag gent emot en talare att få anmärka, att man vid öppen omröstning väl eger att befara vida värre valgeneraler än vid sluten.

Jag yrkar bifall till motionen.

Herr Petersson i Brystorp: Det har, så vidt jag vet, icke från landsbygden försports någon klagan öfver det nuvarande tillvägagåendet vid prestval. Men skulle valen förrättas med slutna sedlar, så skulle det säkerligen mycket lätt uppstå processer, ty vi veta ju, huru lätt det kan uppkomma otydlighet vid skrifningen. Vi veta också, huru förskräckligt noga man måste vara vid riks-

*Om tillägg till
26 § 1 mom. i
lagen om till-
sättning af
presterliga
tjänster m. m.*
(Forts.)

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om till-sättning af presterliga tjänster m. m. dagsmannaval, för att icke ottydlighet skall uppstå. Jag föreställer mig, att det komme att blifva på samma sätt vid prestval, om man införde sluten omröstning.

För öfrigt finner jag det högst besynnerligt att vilja taga detta steg, då man ju annars ifrår för öppen omröstning. Hvarför skall man då vid prestval gå i reaktionär riktning?

Jag yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å densamma och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i 2:dra punkten af utlåtandet n:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med afslag å utskottets öförmälda hemställan, bifallit herr Gustaf Ericssons i ämnet väckta motion.

Omröstningen utföll med 113 ja mot 65 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

Punkten 3.

I motion n:o 86 inom Andra Kammaren hade frågan om sådan förändring i 26 § 1 mom. af ifrågavarande lag, att ingen skulle ega i prestval deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en tjugonedel af församlingens hela röstetal, hvilken fråga på grund af en utaf herr J. P. Jansson i Saxhyttan väckt motion vid förra årets riksdag förelåg till behandling, jemväl vid innevarande riksdag bragts å bane, i det herr Jansson under hänvisning till hvad han anförde till stöd för sissnämnda motion hemställt, att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af öförmälda lagrum:

Rösträtt vid prestval tillkommer — — — — och att icke heller någon må vid valet deltaga med större röstetal för jordbruksfastighet än en tjugonedel, och för andra beskattningsföremål — — — — skall bråktalet bortfalla.

Under förevarande punkt hemställde emellertid utskottet, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Emot denna hemställan hade reservation anmälts af herrar *von Krusenstjerna, Näslund, Folke Andersson, Bruzelius, Kardell, P. G. Petersson* i Brystorp och *E. Svensson* från Karlskrona, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till herr *J. P. Janssons* motion, samt af herr *J. Anderson* i Tenhult.

Om tillägg till 26 § 1 mom. i lagen om tillsättning af prästerliga tjänster m. m.
(Forts.)

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Jansson i Saxhyttan: Då den föreliggande motionen är lika med den, som förra året af denna kammare antogs, så vill jag hoppas, att den äfven nu skall bifallas.

Utskottet säger i sitt betänkande, att så vidt utskottet har sig bekant, hafva gällande bestämmelser i ämnet i det hela verkat tillfredsställande». För att komma till en sådan uppfattning, måste utskottet antingen saknat kännedom derom, att den ovilja och det misstroende mot kyrkan, som nu på många håll framträder, till icke ringa del härleder sig från de nuvarande bestämmelserna för prestval, eller också anser utskottet det likgiltigt, huruvida församlingen hyser förtroende till kyrkan eller icke. För mig synes det likväl nödvändigt, för att icke förtroendet för kyrkan skall helt och hållet försvinna, att en förändring i förevarande fall vidtages.

Efter hvad jag hört, lärer dock Första Kammaren nu hafva afslagit motionen. Första Kammaren har måhända icke betänkt, att för hvarje gång den afslår denna motion, så slår den också ett hål i statskyrkans mur. Om min röst höres till Första Kammaren, så ville jag tillropa den, att den bör akta sig för att icke slå så många hål i denna mur, att till sist möjligen hela byggnaden faller omkull och sopas bort.

Då tiden nu är långt framskriden, vill jag inskränka mig till att yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr von Krusenstjerna: Såsom herrarne torde finna af betänkandet, hafva samtliga utskottsledamöter från Andra Kammaren reserverat sig mot lagutskottets hemställan i denna punkt. Bland reservanterna är äfven jag, och jag hemställer därför, att kammaren behagade, med afslag å utskottets hemställan, bifalla herr Janssons motion.

Vidare yttrades ej. Med afslag å utskottets hemställan biföll kammaren den i ämnet väckta motionen.

§ 9.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 1 i anledning af väckt motion om skrifvelse till *Andra Kammarens Prot. 1894. N:o 9.*

Om revision i vissa delar af helsevårdsstudgan.

Om revision i Kongl. Maj:t med begäran om revision i vissa delar af helsovårds-
vissa delar af stadgan.

helsovårds-
stadgan.

(Forts.)

I en till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 57, hemstälde herr A. F. Broström:

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:s anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes företaga en revision af helsovårdsstadgans 17 och 20 §§ i sådan riktning, att i de mindre glest bebyggda städerna afträdesspillning och sådana ämnen, som omnämnas i 20 § af helsovårdsstadgan, måtte få mottagas i väl murade och cementerade gödselkamarar, med vilkor att lämpliga ströämnen i tillräcklig mängd tillbandahållas för spillningens täckande i stället för denna spillnings mottagande i lösa kärl; eller

medgifvande, att hvarje mindre stad, som vill sig deraf begagna, efter sig företeende omständigheter får i detta afseende, i vederbörlig ordning, inkomma med förslag till stadga, hvilken af Konungens befallningshafvande fastställles.»

Utskottet hemstälde, att motionen icke måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

Ordet begärdes af motiouären, herr Broström, som yttrade: I den af mig afgifna motion, öfver hvilken Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nu föreligger, har jag tillåtit mig föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om antingen en revision af 17 och 20 §§ i den för städerna gällande helsovårdsstadgan eller ock att de mindre städerna skulle, likasom de nu ega rätt att inkomma med förslag till byggnads- och brandordning, äfven få inkomma med förslag i detta afseende för att efter af Konungens befallningshafvande verkställd pröfning få förslaget fastställt.

Nu har denna motion icke kunnat vinna utskottets bifall, utan utskottet har tillstyrkt, att motionen icke skulle föranleda till någon kammarens åtgärd.

Jag ber att få något belysa, hvad utskottet här föreslagit.

De nämnda paragraferna afhandla, såsom herrarne väl veta, byggandet och inrättandet af afträden.

Utskottet yttrar, att det särskildt vill frambålla faran af att låta orenlighet intränga i marken, emedan deraf kunna uppstå rigtiga pesthålor, och i sanitärt afseende anser utskottet, att helsovårdsstadgans föreskrifter ega afgjort företräde framför motionärens förslag. Hvad det senare beträffar, så äro nog åsigterna derom temligen delade.

I ett besvärsmål från Eksjö stad har Kongl. Maj:ts pröfning understäلت frågan om att få en sådan undantagslagstiftning som den, hvarom jag nu motionerat, och i detta mål har Kongl. Maj:t den 26 maj 1887 afkunnat utslag. Likaledes ligger för närvarande ett dylikt mål från Nora hos Kongl. Maj:t för pröfning.

Det system, som helsovårdsstadgan i förevarande hänseende föreskrifver, och som utskottet synes mycket beundra, är det s. k. tunn-

systemet. Jag håller före, att det af mig föreslagna systemet med väl murade gödselkamrar skulle i vida högre grad, än det helsovårdsstadgan föreskrifver, tillgodose sundhetens fordringar.

Om revision i vissa delar af helsovårdsstadgan.

(Forts.)

Dylika kamrar kunde också ganska lätt uppföras i de smärre städerna, med sina jemförelsevis rymliga tomter, och möjligen skulle detta systems antagande äfven vara till gagn för de stationssamhällen, som nu, för att få förhållandena i byggnadshänseende lämpligen ordnade, måste underkasta sig de bestämmelser, som helsovårdsstadgan föreskrifver. Utskottet talar vidare om, att det vore meningen att gräfva gropar i jorden för spillningens förvarande. Men något sådant har jag aldrig föreslagit, utan sådana kamrar, som jag åsyftat, ligga vanligtvis med sin botten 1 à 2 fot öfver marken.

Hvad beträffar de flyttbara kärnen, som helsovårdsstadgan talar om, hafva de den olägenheten med sig, att, då de i allmänhet icke kunna placeras i frostfria hus, under vintern isbildning eger rum i kärnen, som deraf söndersprängas, de äro svåra under den kalla tiden att rengöra, och om sommaren gistna de. Men, säger man, det kan ju användas jernkärl. Ja, visserligen, men dessa rosta och förstöras sålunda snart nog, hvarförutom de äro ganska dyra. Deremot har jag sett sådana gödselkamrar, som af mig föreslagits, hvilka varit absolut täta, ehuru de varit mer än tio år gamla. De äro också lätta att komma åt för tömning och för den, som vill begagna sig af spillningen till gödsel, bekväma att i spillningen inblanda tjenliga strömmen. Kommunernas utgifter i detta hänseende skulle sålunda blifva mycket mindre, om det af mig föreslagna systemet finge tillämpas, än förut.

I afseende på det senare alternativet säger utskottet, att min motivering kunde hafva betydelse, i fall fråga vore om rätt för hvarje mindre stad att uppgöra förslag till helsovårdsstadga i sin helhet. Men då det nu endast afser vissa paragrafer deri, finner utskottet sig icke heller böra fästa afseende vid detta alternativ. För min del har jag ansétt försigtigare att begära en mindre ändring än att komma med en begäran, att städerna skulle få rätt att inkomma med förslag till *fullständig* helsovårdsstadga. Jag ansåg nemligen, att det vore mera utsigt att få något, om man begärde mindre, än om man begärde allt på en gång, men utskottet synes hysa en annan åsigt.

Som nu tiden är långt framskriden, skall jag icke längre uppehålla kammaren, utan inskränker mig till att yrka bifall till det senare alternativet af min motion om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att de mindre städerna måtte få rätt att afgifva förslag till ändring af ifrågavarande paragrafer af helsovårdsstadgan, hvilket förslag, efter pröfning, fastställes af Konungens befallningshafvande.

Vidare anfördes icke. Kamraren biföll utskottets hemställan.

§ 10.

Afgåfvos nya motioner af:

herr *D. Persson* i Tällberg, n:o 154, om ändring i riksdagsordningens stadganden angående valbarhet till Första Kammaren m. m.;

herr *O. V. Vahlin*, n:o 155, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande bolags förvärf af jordegendom i vissa delar af landet m. m.; och

herr *E. Svensson* från Karlskrona, n:o 156, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om iakttagande af vissa grunder vid tillsättning af folkskoleinspektörer.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *O. B. Olsson* i Maglehult under fjorton dagar från och med den 1 instundande mars.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtanden:

n:o 11, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om den kommunala rösträtten på landet;

n:o 12, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 25 § 1 mom. i förordningen om landsting den 21 mars 1892; och

n:o 13, i anledning af väckta motioner, afseende *dels* ändring af 23 § i förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862, *dels* ock tillägg till 25 § 3 mom. i förordningen angående kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämmingsmän; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utgifvande af »Pharmacopæa suecica» på svenska språket.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,21 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.